

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Poznań, dnia 24 maja 2024 r.

Poz. 5049

UCHWAŁA NR II.16.2024 RADY GMINY ZAKRZEWO

z dnia 16 maja 2024 r.

w sprawie przyjęcia Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Zakrzewo na lata 2024-2027

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2024 r. poz. 609) oraz art. 87 ust. 1, ust. 3 i ust. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2022 r. poz. 840; zm.: Dz. U. z 2017 r. poz. 1595 oraz z 2023 r. poz. 951 i poz. 1688) po uzyskaniu pozytywnej opinii Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków Rada Gminy Zakrzewo uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się "Program Opieki nad Zabytkami Gminy Zakrzewo na lata 2024-2027", który stanowi załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Zakrzewo.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

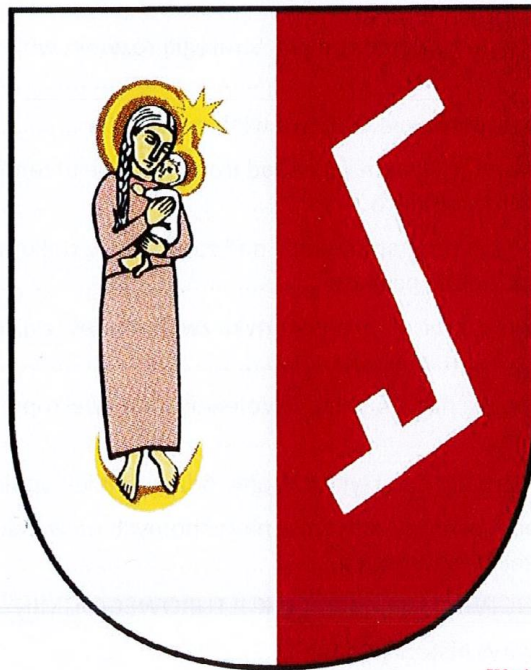
Przewodniczący Rady
(-) Krzysztof Doroszuk

Załącznik do uchwały Nr II.16.2024
Rady Gminy Zakrzewo
z dnia 16 maja 2024 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
NA LATA 2024-2027**

Zakrzewo 2024 r.

Wojewódzki Urząd
Ochrony Zabytków w Poznaniu
Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków
Uzgodniono ze stanowiska konserwatorskiego

Załącznik do pisma/decyzji/postanowienia/uzwolenia
z dnia 06.05.2024 r. Nr WKZ.5120.22.19.5.2024

Wielkopolski Wojewódzki
Konserwator Zabytków
mgr Joanna Goszczyńska

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

Spis treści

1. WSTĘP:	5
1.1. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami.	5
1.2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.	5
2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO.....	7
2.1. „Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026”	7
2.2. Relacje Programu z zaktualizowaną Strategią rozwoju województwa wielkopolskiego.	8
2.3. Audyt krajobrazowy województwa wielkopolskiego.....	9
2.4. Relacje Programu z Planem zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego	10
2.5. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie powiatu	11
2.6. Inne dokumenty, których problematyka związana jest z dziedzictwem kulturowym	13
2.6.1. Program opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2021-2024	13
2.6.2 Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Wielkopolskim	13
2.6.3. Gminny plan ochrony zabytków nieruchomych na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.....	13
3. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY.....	14
3.1. Położenie i zarys historii gminy	14
3.2. Zabytki nieruchome	15
3.2.1. Charakterystyka zabytków nieruchomych na terenie gminy.	15
3.2.2. Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków.....	19
3.2.3. Wykaz zabytków nieruchomych ujętych w gminnej ewidencji zabytków.	20
3.3. Zespoły najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie gminy.....	27

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

3.3.1. Stan zachowania zabytków ruchomych na terenie gminy.	29
3.4. Krajobraz kulturowy (obszarowe wpisy do rejestru zabytków, parki kulturowe, parki krajobrazowe – wykaz)	30
3.5. Zabytki archeologiczne	30
3.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.	30
3.5.2. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków.....	30
3.5.3. Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowej.....	43
3.5.4. Zestawienie liczbowe zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych łącznie z ich funkcją oraz krótką analizą chronologiczną (opis koncentracji stanowisk archeologicznych - uwarunkowania fizjograficzne).....	43
4. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO.....	44
4.1. Stan zachowania zabytków nieruchomych, ruchomych i dziedzictwa archeologicznego.....	44
4.2. Stan zachowania dziedzictwa archeologicznego oraz istotne zagrożenia dla zabytków archeologicznych.	46
4.3. Obszary największego zagrożenia dla zabytków w gminie.	47
4.4. Uwarunkowania wynikające ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.....	48
4.5. Uwarunkowania wynikające z planu zagospodarowania przestrzennego.	49
4.6. Uwarunkowania wynikające z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej	49
4.7. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zabytków archeologicznych	51
5. CELE PROGRAMU (art. 87 ustawy o ochronie zabytków)	51
6. KIERUNKI DZIAŁAŃ DLA REALIZACJI PROGRAMU	51
6.1. Uaktualnienie gminnej ewidencji zabytków.....	51
6.1.1. Uaktualnienie Gminnej Ewidencji Zabytków.....	51
6.1.2. Inwentaryzacja obiektów zabytkowych	52
6.1.3. Oznakowanie obiektów zabytkowych i określenie zasad ich udostępniania	52

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

6.1.4. Podejmowanie działań w zakresie odnowy zabytków	52
6.1.5. Promocja zabytków Gminy Zakrzewo	52
6.1.6. Kontrola użytkowania obiektów objętych ochroną konserwatorską ...	52
6.2. Poprawa stanu zachowania zabytkowych cmentarzy (figurujących w wojewódzkiej ewidencji zabytków)	53
6.3. Rozpoznanie perspektyw tworzenia parków kulturowych na terenie gminy.....	53
6.4. Określenie sposobu realizacji poszczególnych celów Programu zawartych w punkcie 5.	54
6.4.1. Obiekty zabytkowe stanowiące własność gminy Zakrzewo	54
6.4.2. Obiekty niebędące własnością gminy Zakrzewo	54
7. PODZIAŁ NA ZADANIA.....	54
8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU	55
9. MONITORING DZIAŁANIA PROGRAMU	56
10. NIEKTÓRE ZEWNĘTRZNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU	56

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

1. WSTĘP:

1.1. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami.

Rozwój gminy w swojej istocie powinien opierać się na jej zasobach i walorach. Wykorzystanie zarówno zasobów środowiska przyrodniczego, jak i środowiska kulturowego powinno stanowić jeden z priorytetów polityki gminnej. Procesy rozwojowe gminy należy tak formułować, ażeby umożliwić dalsze istnienie oraz wzbogacanie materialnego dziedzictwa kulturowego.

Dziedzictwo kulturowe stanowi nie tylko, o jakości krajobrazu, ale także o atrakcyjności gminy, może stać się bazą w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości lokalnej. „Gminny Program Opieki nad Zabytkami”, zwany dalej „Programem” odnosi się do sfery działań prorozwojowych gminy, która ma na celu poprawę funkcjonowania dziedzictwa kulturowego, decydującego w znacznym stopniu o zasobach i walorach gminy.

Celem Programu jest określenie zadań do realizacji na najbliższe lata w zakresie opieki nad zabytkami, ich ochrony przed dewastacją, rewitalizacja poszczególnych obiektów, wspieranie działań właścicieli zabytków nad ich właściwym utrzymaniem.

Do istoty Programu należy też włączenie społeczności lokalnej, w różnych formach życiowej aktywności (praca zawodowa, działalność społeczna, działania wynikające z prawa własności lub użytkowania obiektów zabytkowych) zaangażowanej w opiekę nad zabytkami.

Jednym z założeń Programu jest łączenie aktywnej ochrony zabytków, ich wyeksponowanie oraz wzbudzanie zainteresowania nie tylko obiektami wpisanymi do rejestru zabytków, ale także historią i kulturą materialną gminy zapisaną w dziełach architektury i budownictwa o znaczeniu lokalnym. To zadanie będzie realizowane poprzez przekazanie mieszkańcom gminy podstawowych informacji o budowlach objętych ochroną i opieką, a znajdujących się w zasobie gminnej ewidencji zabytków. Gminna Ewidencja Zabytków, w postaci kart adresowych, została założona w porozumieniu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków.

Działania organów gminy w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami będą opierały się także na współpracy z właścicielami zabytków oraz z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków. Współpraca ta winna przynieść wymierne korzyści w celu zachowania dziedzictwa kulturowego gminy dla przyszłych pokoleń.

1.2. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Kultura, najczęściej rozumiana, jako całokształt duchowego i materialnego dorobku społeczeństwa, jest jednym z głównych czynników rozwoju.

Zabytki-materialne i niematerialne dobra kultury, stanowiące ważną część dziedzictwa kulturowego zostały objęte, ochroną zadeklarowaną, jako konstytucyjny obowiązek Państwa (Art. 5 Konstytucji RP).

Na mocy art. 126 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. Z 2022 r. poz. 840; ze zmianami z 2023 r. poz. 951, poz.1688) zwaną w dalszej części „ustawą o ochronie zabytków” z dniem 17 listopada 2003 r. w art. 7 ust.1 pkt 9 ustawy o samorządzie gminnym nastąpiło poszerzenie zakresu zadań własnych gminy o ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami.

Sporządzenie Programu, będącego istotnym instrumentem ochrony zabytków należy do ustawowych obowiązków samorządu gminnego, o czym stanowi art. 87 cytowanej wyżej ustawy.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

Uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami znajdują się w szeregu obowiązujących ustaw.

Są to, m.in.:

- 1) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. Z 2022 r., poz. 2556 ze zmianami z 2022 r. poz. 2375 i poz. 2687 oraz z 2023 r. poz. 877, poz. 1506, poz. 1688, poz. 1719, poz. 1762, poz. 1890, poz. 1963 i poz. 2029, M. P. z 2022 r. poz. 969 i poz. 1009 oraz z 2023 r. poz. 914 i poz. 1135),
- 2) Ustawa z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz. U. Z 2023 r., poz. 1336; ze zmianami z 2023 r. poz. 1688, poz. 1890);
- 3) Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz. U. Z 2023 r. poz. 344; ze zmianami z 2023 r. poz. 1113, poz. 1463, poz. 1506, poz. 1688, poz. 1762, poz. 1906 i poz. 2029),
- 4) Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz.U. Z 2023r. poz. 977 ze zmianami z 2023 r. poz. 1506, poz. 1597, poz. 1688, poz. 1890, poz. 2029 i poz. 2739),
- 5) Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity Dz. U. Z 2023 r. poz. 682; ze zmianami z 2020 r. poz. 2127, z 2022 r. poz. 2206 oraz z 2023 r. poz. 553, poz. 967, poz. 1506, poz. 1597, poz. 1681, poz. 1762, poz. 1890, poz. 1963 i poz. 2029).

Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i bibliotekach określone zostały w ustawach:

- 1) Z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (tekst jednolity Dz. U. Z 2022 r. poz. 385),
- 2) Z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (tekst jednolity Dz.U. Z 2022 r. poz. 2393).

Ochronę materiałów archiwalnych regulują przepisy ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jednolity Dz.U z 2020 r. poz. 164; zmianami z 2018 r. poz. 398 oraz z 2019 r. poz. 2020).

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków nałożyła szereg obowiązków na organy samorządu terytorialnego, do których należy:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- 2) uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- 3) podejmowanie działań zapobiegających powstawaniu zagrożeń, niszczeniu i niewłaściwemu korzystaniu z zabytków, które mogą spowodować uszczerbek dla wartości zabytków,
- 4) zabezpieczanie elementów wyposażenia zabytków przed kradzieżą, zaginięciem lub nielegalnym wywozem za granicę,
- 5) określenie przez organ stanowiący gminy zasad przyznawania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane,
- 6) wyeksponowanie zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego oraz podejmowanie działań, które zwiększą ich atrakcyjność dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych,
- 7) stworzenie odpowiednich warunków współpracy z właścicielami, które wyeliminują sytuacje konfliktowe powstałe w wyniku wykorzystywania tych zabytków,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

- 8) prowadzenie gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków,
- 9) sporządzanie na okres 4 lat gminnego programu opieki nad zabytkami,
- 10) składanie przez wójta, co 2 lata radzie gminy sprawozdania z realizacji Programu.

2. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

2.1. „Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026”

„Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026” ma na celu realizację przepisu art. 84 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Jest głównym dokumentem strategicznym niezbędnym do realizacji ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zainicjowanym i opracowanym przez ministra do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów.

Celem programu jest zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez m.in. ochronę i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości, podnoszenie wiedzy o zasobach zabytkowych kraju, cyfryzację i podniesienie, jakości prowadzonych postępowań administracyjnych czy zwiększenie zastosowania nowych technologii.

Najważniejsze cele programu:

Ochrona i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości poprzez m.in.:

- model i system wartościowania zabytków;
- plany zarządzania dla pomników historii;
- wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych;
- system bezpieczeństwa zabytków;
- projektowanie konserwatorskie.

Cyfryzacja i podniesienie jakości prowadzenia postępowań administracyjnych poprzez m.in.:

- cyfryzację procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków;
- opracowanie i realizację programu szkoleń specjalistycznych dla pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków.

Zwiększenie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków poprzez m.in.:

- wdrożenie i rozwój programu wsparcia zarządzania dziedzictwem archeologicznym (AZP+);
- digitalizację i udostępnianie zasobu archiwalnego;
- rozwój portalu zabytek.pl.

Edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego poprzez m.in.:

- włączenie edukacji ochrony zabytków do programów nauczania w szkołach;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

- kampanie społeczno-edukacyjne dotyczące zagrożeń dla dziedzictwa kulturowego;
- wsparcie merytoryczne służb mundurowych oraz organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących przestępczości przeciwko zabytkom.

Wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych poprzez m.in.:

- wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami;
- warsztaty konserwatorskie – praktyka prac konserwatorskich;
- wzmacnianie kompetencji zawodów rzemieślniczych;
- inwestycje w obiektach zabytkowych – szkolenia dla samorządów.

2.2. Relacje Programu z zaktualizowaną Strategią rozwoju województwa wielkopolskiego.

„Zaktualizowana Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030” jest dokumentem opracowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, a przyjętym przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 27 stycznia 2020 r.

Strategia określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województwa. Ustalenia zawarte w w/w dokumencie stanowią podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, przez co ma bezpośredni wpływ na zachowanie i poprawę krajobrazu kulturowego.

Celem głównym Strategii jest poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej skutkująca wzrostem poziomu życia mieszkańców. Ma być on realizowany przy pomocy celów strategicznych i operacyjnych. Największe znaczenie dla dziedzictwa kulturowego ma cel strategiczny: Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa, który osiągnięty będzie przez realizację celów operacyjnych, w tym celu operacyjnego: ochrona i utrwalanie dziedzictwa kulturowego.

„Wielkopolskę wyróżnia bogactwo dziedzictwa kulturowego. Dla zachowania tradycji i tożsamości kulturowej mieszkańców, odbudowy i utrzymania materialnego dorobku kultury i dziedzictwa regionu, ale także dla zwiększenia udziału mieszkańców w kulturze, wzmocnienia atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej województwa niezbędne jest realizowanie inwestycji w obszarze kultury. Spośród identyfikowanych w tym zakresie potrzeb należy wymienić m.in.:

- Rozwój wielkopolskich instytucji kultury. Celem działań w ramach projektu będzie wsparcie funkcjonowania wielkopolskich instytucji kultury na jak najwyższym poziomie. Przewiduje się szereg inicjatyw związanych z rozwojem m.in. wielkopolskich muzeów, teatrów czy bibliotek, w tym również zapewnienie nowej bazy lokalowej dla Filharmonii Poznańskiej.

- Rozwój i promocja produktów turystyki kulturowej w Wielkopolsce ze szczególnym uwzględnieniem Szlaku Piastowskiego. Celem projektu jest zachowanie, ochrona, promowanie i dalszy rozwój znaczącego potencjału turystyki kulturowej Wielkopolski, opartej głównie na szczególnej roli regionu w historii Polski, w tym szlaków turystyki kulturowej, zwłaszcza Szlaku Piastowskiego ze względu na jego rangę i znaczenie historyczne.”¹

¹ *Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2030*; Załącznik do Uchwały Uchwała Nr XVI/287/20 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 27 stycznia 2020 r. w sprawie uchwalenia „Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku”.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

2.3. Audyt krajobrazowy województwa wielkopolskiego.

W dniu 27 marca 2023 r. Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwalił Audyt Krajobrazowy Województwa Wielkopolskiego. Audyt krajobrazowy jest dokumentem stanowiącym podstawę do podejmowania działań w zakresie ochrony i kształtowania krajobrazu w procesie planowania i zagospodarowania przestrzennego. To całkowicie nowe narzędzie, które będzie miało bezpośredni wpływ na zarządzanie i gospodarowanie przestrzenią z poszanowaniem zasad ochrony krajobrazu. Audyt krajobrazowy jest narzędziem polityki przestrzennej w zakresie krajobrazu ukierunkowanym na jego ochronę, gospodarkę i planowanie. Obol zasobów przyrodniczych elementem wyróżniającym się i mającym wpływ na charakter krajobrazu jest dziedzictwo kulturowe, będące obrazem historii rozwoju przestrzennego regionu.

Audyt krajobrazowy województwa wielkopolskiego przyjęty został przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego Uchwałą Nr LI/1000/23 z dnia 27 marca 2023 r. Audyt krajobrazowy jest narzędziem polityki przestrzennej w zakresie krajobrazu ukierunkowanym na jego ochronę, gospodarkę i planowanie. Dokument stanowi podstawę do podejmowania działań w zakresie ochrony i kształtowania krajobrazu w procesie planowania i zagospodarowania przestrzennego, poprzez uwzględnienie wniosków i rekomendacji w dokumentach planistycznych szczebla regionalnego i lokalnego.

Charakteryzując krajobraz województwa wielkopolskiego podkreślono, iż obok zasobów przyrodniczych elementem wyróżniającym się i mającym wpływ na charakter krajobrazu jest dziedzictwo kulturowe, będące obrazem historii rozwoju przestrzennego regionu. Szczególne znaczenie ma architektura sakralna. Kościoły i klasztory są niezwykle ważnym elementem krajobrazu Wielkopolski, gdyż ich wysokie wieże i duże bryły klasztorów stanowią często element dominujący w przestrzeni miast i wsi.

Szczególnym elementem wielkopolskiego krajobrazu są także liczne obiekty architektury rezydencjonalnej – zamkowej, dworskiej i pałacowej oraz folwarcznej. Obiektom tym zazwyczaj towarzyszą parki, które bardzo często stanowią wyróżniki krajobrazowe, którym historycznie podporządkowany był krajobraz kulturowy i do dziś mają wartości estetyczne, kompozycyjne i historyczne. Stanowią często jedyne skupiska zieleni wysokiej w danej okolicy.

Istotnym elementem wyróżniającym się w krajobrazie są także zabytkowe cmentarze, które odgrywają podobną rolę jak parki rezydencjonalne, gdyż zachowany stary drzewostan, charakterystyczny dla cmentarzy jest elementem dobrze postrzeganym w przestrzeni zarówno miast i wsi. Zieleń cmentarna jest elementem szczególnie rozpoznawalnym w mniejszych miejscowościach, gdzie cmentarze często były zakładane na ich obrzeżach i do dziś stanowią specyficzny element panoramy tych miejscowości.

Specyfiką Wielkopolski jest gęsta sieć osadnicza, która wyróżnia się miastami i wsiami o dobrze zachowanych, historycznie ukształtowanych układach przestrzennych – urbanistycznych i ruralistycznych z dużym nasyceniem zabudowy o walorach zabytkowych, w tym obiektów usług publicznych, mieszkaniowych, a także przemysłowych.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

Cechą charakterystyczną wielkopolskiej przestrzeni są również zabytkowe wiatraki, których najwięcej zachowało się w południowej Wielkopolsce, a także aleje drzew i pasy zadrzewień śródpolnych.

2.4. Relacje Programu z Planem zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego uchwalony przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą nr V/70/19 w dniu 25 marca 2019 r., nie ma rangi prawa miejscowego, jest jednak wiążący, ponieważ:

- jego ustalenia muszą być uwzględnione w uchwalanych przez organy samorządu terytorialnego studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, z którymi z kolei musi być spójny każdy opracowany miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego,
- w planie zapisane zostają wszystkie zadania rządowe i samorządu województwa służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych ze wskazaniem obszarów, na których przewiduje się realizację tych zadań.

Podstawowym celem planu jest harmonijny i zrównoważony rozwój obszaru całego województwa. Pojęcie "zrównoważony rozwój" łączy w sobie: ład społeczny, ład ekonomiczny, ład ekologiczny oraz najbardziej podkreślony ład przestrzenny wyrażający się dążeniem do harmonijności, uporządkowania i proporcjonalności wszystkich elementów środowiska człowieka.

Plan uznaje, że podstawową zasadą pozwalającą na zachowanie dóbr kultury dla przyszłych pokoleń jest bezwzględne przestrzeganie obowiązującego w tym zakresie prawa. Ochrona dziedzictwa kulturowego powinna być realizowana poprzez właściwe zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Ochrona dóbr kultury materialnej i niematerialnej jest celem polityki przestrzennej. Plan podkreśla, że elementy naturalne i kulturowe w krajobrazie mogą pozytywnie stymulować inne dziedziny życia jednakże pod warunkiem m.in. właściwego wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego poprzez dostosowanie funkcji obiektów dla turystyki, przez dbałość o stan techniczny i estetykę zabytków i otoczenia.

W Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego przyjęto, że:

- ścisłej ochronie konserwatorskiej powinny podlegać tereny, na których zachowały się zespoły przestrzenne wpisane do rejestru zabytków. Celem takich działań jest zachowanie ich historycznego charakteru oraz zapewnienie ochrony i rewaloryzacji;
- należy chronić historyczne układy ruralistyczne oraz zespoły sakralne, pałacowo-parkowe, folwarki, zabytkowe budynki mieszkalne, gospodarcze, szkoły, wiatraki, młyny, gorzelnie i inne elementy specyficzne dla architektury wiejskiej np.: krzyże, kapliczki;
- należy przestrzegać wytycznych konserwatorskich w zakresie nie tylko poszczególnych obiektów objętych ochroną, ale również zasad zagospodarowania zabytkowych układów urbanistycznych;
- należy „odkryć” lokalną architekturę wiejską i zapewnić możliwość wprowadzenia tradycyjnych gabarytów, form dachów, detali i rozwiązań materiałowych do obiektów o współczesnych standardach;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

- chronić krajobraz, a w rejonach o najwyższych walorach przyrodniczych i kulturowych wykluczyć realizację obiektów, które charakterem kolidują z otoczeniem;
- szanować kształtowaną tradycyjnie różnorodność form osadnictwa wiejskiego;
- wydobyć w układzie przestrzennym elementy kompozycji urbanistycznej: dominat przestrzennych osi widokowych, ekspozycji, dolin, skarp, charakterystycznych form terenowych, grup zieleni, alei.

2.5. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie powiatu

Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami Powiatu Złotowskiego na lata 2020-2023

Dokument przyjęty Uchwałą Nr XXI/152/2020 Rady Powiatu Złotowskiego z dnia 27 maja 2020 r. Głównym celem określonym w programie jest dążenie do poprawy stanu zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz zachowania krajobrazu kulturowego poprzez określenie warunków organizacyjnych i finansowych w zakresie leżącym w kompetencjach powiatu, a także włączenie zabytków w jego rozwój gospodarczy i społeczny. Cel ten realizowany jest poprzez następujące kierunki działań:

- prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich i budowlanych przy obiektach zabytkowych nieruchomości będących własnością powiatu, zabezpieczenie i utrzymanie tych obiektów oraz ich otoczenia w jak najlepszym stanie, korzystanie z nich w sposób zapewniający trwałe zachowanie ich wartość;
- udzielanie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków z terenu powiatu złotowskiego na podstawie Uchwały Nr IX/48/2011 Rady Powiatu Złotowskiego z dnia 29 czerwca 2011 r.;
- ustanawianie przez starostę na wniosek Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków społecznych opiekunów zabytków;
- wydawanie przez starostę na wniosek Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków decyzji o zabezpieczeniu obiektów zabytkowych zagrożonych zniszczeniem lub uszkodzeniem w formie ustanowienia czasowego zajęcia do czasu usunięcia zagrożenia lub – o ile usunięcie zagrożenia nie jest możliwe – wyłączenie tych obiektów na wniosek Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków przez starostę na rzecz Skarbu Państwa lub gminy, na terenie której położony jest ten obiekt;
- umieszczanie przez starostę w uzgodnieniu z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków na obiekcie zabytkowym nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków, na wniosek jego właściciela, znaku informującego o tym, iż obiekt ten podlega ochronie;
- współpraca na wniosek zainteresowanych stron w zakresie utrzymania istniejących i wytyczania nowych szlaków kulturowych;
- współpraca z instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz ochrony zasobów kulturowych i przyrodniczych oraz rozwoju turystyki w powiecie złotowskim;
- współpraca z organami samorządowymi, stowarzyszeniami oraz organizacjami pozarządowymi działającymi w sektorach edukacji oraz kultury i sztuki w zakresie:
 - edukacji dzieci i młodzieży obejmującej ochronę dóbr kultury,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

- organizacji konkursów poszerzających wiedzę uczniów na temat idei propagujących szczególne walory powiatu złotowskiego w zakresie dziedzictwa kulturowego i jego ochrony,
- organizacji imprez mających znaczenie dla rozwoju kultury i integracji społeczności powiatu;
- współpraca z organami samorządowymi, stowarzyszeniami oraz organizacjami pozarządowymi działającymi w sektorze kultury fizycznej i turystyki w zakresie:
 - upowszechniania kultury fizycznej i turystyki, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży,
 - organizowania imprez sportowych, rekreacyjnych i turystycznych o zasięgu powiatowym;
- upowszechnianie wiedzy o zabytkach, zasobach kulturowych i przyrodniczych powiatu złotowskiego oraz o jego walorach turystycznych poprzez:
 - wydawanie niekomercyjnych niskonakładowych przewodników, albumów, widokówek, folderów itp. oraz współpracę z organizacjami działającymi na rzecz promocji regionu w tym zakresie.

Ponadto ww. program zawiera charakterystykę zasobów dziedzictwa kulturowego powiatu złotowskiego z uwzględnieniem zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych oraz opis stanu ich zachowania i zagrożeń, na jakie są one narażone.

Strategia rozwoju społeczno – gospodarczego powiatu złotowskiego 2015 - 2020

Dokument przyjęty Uchwałą Nr XI/63/2015 Rady Powiatu Złotowskiego z dnia 30 września 2015 r. Strategia formułuje potencjał i możliwości powiatu oraz przedstawia wizję, kierunki działania i warianty jego rozwoju. Stanowi instrument planowania, organizowania i realizowania przedsięwzięć oraz jest podstawą do tworzenia programów finansowania z udziałem środków zewnętrznych. Przedmiotowy dokument nie uwzględnia włączenia zabytków w rozwój powiatu w planowanym okresie. Jedynie w analizie SWOT jako jedną z mocnych stron powiatu wymieniono „bogată spuściznę kulturową”. Strategia nie formułuje wniosków dotyczących wykorzystania zabytków, jako jednego z ważnych elementów podnoszących atrakcyjność powiatu oraz sprzyjających rozwojowi turystyki na jego terenie. Obecnie trwają prace nad nową strategią rozwoju powiatu złotowskiego.

Plan rozwoju lokalnego powiatu złotowskiego na lata 2016 - 2020

Dokument przyjęty Uchwałą Nr XIX/115/2016 Rady Powiatu Złotowskiego z dnia 30 marca 2016 r. Niniejszy plan formułuje kierunki działań związanych z ochroną przestrzeni kulturowej i kształtowaniem społecznej świadomości w zakresie jej użytkowania oraz umiejętnego korzystania z dóbr kultury. W okresie objętym planem przewiduje się:

- dokończenie inwentaryzacji zasobów kulturowych oraz zabezpieczenie obiektów o szczególnym znaczeniu dla dziedzictwa narodowego,
- wyznaczenie lub korygowanie szlaków turystyczno – krajobrazowych tak, aby uwzględniały zasoby kultury,
- promowanie miejscowości, gdzie zlokalizowane są obiekty dziedzictwa kulturowego,
- utrzymywanie i rozwijanie istniejących instytucji kultury,
- wspieranie merytoryczne i finansowe organizacji pozarządowych statutowo zajmujących się kulturą,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

- popularyzowanie, poprzez organizowane odczyty i imprezy, spuścizny kulturowej Złotowszczyzny celem zwiększenia poczucia tożsamości mieszkańców i integracji powiatu,
- dopracowanie zasad współdziałania powiatu z gminami przy organizowaniu wspólnych imprez kulturalnych, promocyjnych,
- objęcie przez władze powiatu patronatu ochronnego nad ginącymi zawodami, dziedzictwem kulinarnym, obyczajowością, obrzędowością,
- konferencje popularno - naukowe dotyczące Polaków spod Znaku Rodła

2.6. Inne dokumenty, których problematyka związana jest z dziedzictwem kulturowym

2.6.1. Program opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2021-2024

Wielkopolski Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2021-2024 został uchwalony przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego 20 grudnia 2021 r. Celem głównym Programu opieki nad zabytkami Województwa Wielkopolskiego na lata 2021-2024 jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami oraz dba o materialne i niematerialne dziedzictwo kulturowe regionu dla dobra jego obecnych oraz przyszłych pokoleń. Cel główny będzie realizowany poprzez 5 celów szczegółowych, którymi są: zahamowanie procesów degradacji zabytków, poprawa ich stanu zachowania oraz optymalizacja skuteczności systemu ochrony dziedzictwa materialnego i niematerialnego województwa wielkopolskiego, budowanie tożsamości regionalnej i narodowej oraz świadomości społecznej mieszkańców Wielkopolski w oparciu o wartości dziedzictwa kulturowego, włączenie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego w rozwój społeczny, kulturowy i ekonomiczny województwa, rozwijanie przedsięwzięć ułatwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami, podejmowanie i określanie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych.

2.6.2 Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Wielkopolskim

Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Wielkopolskim została uchwalona przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego 25 kwietnia 2016 r. Jednym z celów opracowania Strategii jest zachowanie zasad zrównoważonego rozwoju regionu, z poszanowaniem przyrody oraz środowiska kulturowego.

Ze Strategii wynika, że powiat złotowski, w skład którego wchodzi gmina Zakrzewo, należy do obszarów z elementami kulturowymi o wysokiej wartości w regionie.

2.6.3. Gminny plan ochrony zabytków nieruchomych na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

Gminny plan ochrony zabytków nieruchomych na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych został opracowany w lipcu 2010 r. zgodnie z rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych. Będzie aktualizowany co roku do 31 marca.

Ochrona zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych polega na podejmowaniu działań mających na celu uchronienie zabytków od zniszczenia czy kradzieży.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

3. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY

3.1. Położenie i zarys historii gminy

Gmina Zakrzewo (4802 mieszkańców) leży w północno wschodniej części województwa wielkopolskiego w odległości 10 km od Złotowa, na północny wschód od Piły. Sąsiaduje z gminami: Lipka, Złotów, Więcbork, Łobżenica, a od wschodu z Województwem Kujawsko – Pomorskim. Gmina zajmuje obszar 16 252 hektarów, z czego 7 465 stanowią lasy, a 460 - jeziora. Jest podzielona na 14 sołectw.

Rola Zakrzewa w dziejach Ziemi Złotowskiej jest szczególna. Tutaj w okresie międzywojennym mieściło się centrum życia polskiego całego tzw. Pogranicza.

Gmina Zakrzewo terytorialnie obejmuje obszar Pojezierza Krajeńskiego. Był to teren atrakcyjny dla osadnictwa w pradziejach i we wczesnym średniowieczu. Osadnictwo pradziejowe i wczesnośredniowieczne koncentruje się w obrębie doliny rzeki Głomii i jej różnorodnych dopływów, a także na obszarze od Śmiardowa Złotowskiego do Drożysk Średnich. Stanowiska archeologiczne zlokalizowane są w okolicach wsi Stara Wiśniewka, Ługi i Czernice. Najstarsze ślady pochodzą z epoki kamienia z okolic Starej Wiśniewki. Na terenie gminy występują także osady i cmentarzyska z okresu epoki brązu i wczesnej epoki żelaza zlokalizowane w okolicach Nowej Wiśniewki, Starej Wiśniewki i Proch. Koncentracja osadnictwa wczesnośredniowiecznego występuje w rejonie Starej Wiśniewki, co wiąże się z powstaniem tej wsi.

Pierwsza wzmianka pisana o Zakrzewie pochodzi z 1432 r. Istniała tu wówczas wieś na planie owalnicy. W 1544 r. jej właścicielami byli bracia Wojciech i Jan Zakrzewscy.

Na początku XVI w. powstała parafia, do której należało szereg wsi w promieniu do 30 km, m.in. Wielki Buczek, Lipka, Radawnica; wieś zamieszkiwało 60 rodzin chłopskich.

Z 1653 r. pochodzi pierwsza wzmianka o szkole i nauczycielu w Zakrzewie. Wieś będąca własnością szlachecką, m.in. w XVIII w. wchodziła w skład dóbr Działyńskich.

Do pierwszego rozbioru Polski wieś przechodziła różne koleje losu, lecz przeważnie należała do Polski. W okresie trzeciej wojny szwedzkiej (tzw. wojny północnej), została w znacznym stopniu zniszczona. W drugiej połowie XVIII w. nastąpiła szybka rozbudowa wsi. Poza kościołem i plebanią istniały w tym czasie: młyn, szkoła, karczma, zamieszkiwało dwóch kowali.

Kiedy nastąpił pierwszy rozbiór Polski, wieś znalazła się w granicach powiatu kamieńskiego (zabór pruski). Rządy pruskie nie przyniosły wsi żadnych korzyści, wręcz ujemnie wpłynęły na życie gospodarcze, zwłaszcza handel i rzemiosło. Polaków zwalniano z urzędów, obsadzając te miejsca Niemcami. W pierwszej połowie XIX w. nasiliła się akcja kolonizacyjna, która spowodowała powstanie znacznych skupisk ludności niemieckiej, zwłaszcza na południe od Zakrzewa (Drożyska Wielkie, Średnie i Małe) oraz w Nowym Zakrzewie.

Zmiany w stosunkach narodowościowych wpłynęły na pobudzenie poczucia narodowego ludności polskiej Zakrzewa. Wieś stała się prawdziwą twierdzą i ostoją polskości na ziemi złotowskiej. Zaczęły powstawać polskie organizacje religijne, kulturalne, a także gospodarcze. Rozgłos wioski zyskała dopiero w latach 20-tych i 30-tych XX wieku, kiedy to zastąpiła z działalności księdza Bolesława Domańskiego, jednego z najwybitniejszych działaczy Związku Polaków w Niemczech.

Związek funkcjonował na tych terenach w latach trzydziestych. Do dziś osobę księdza Domańskiego otacza się tu wielkim szacunkiem, jego imię nosi miejscowa szkoła i ulica.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

II wojna światowa była okresem walki ideowej i zbrojnej zakrzewian. W okresie tym hitlerowcy „wystawili rachunek” wielu działaczom polskim za ich działalność w obronie polskości. Nastąpiły aresztowania, wysiedlenia i deportacje. Wielu złożyło największą ofiarę – życie – w obozach koncentracyjnych, pod toporami katów hitlerowskich. 29 stycznia 1945 roku po 173-letniej niewoli Zakrzewo było wolne, wróciło do Macierzy.

W wyniku działań wojennych Zakrzewo nie poniosło dużych strat. W lutym 1946 r. zamieszkiwało tu 844 Polaków i 22 Niemców. Dzisiaj Zakrzewo swym wyglądem przypomina raczej małe miasteczko niż wieś.

3.2. Zabytki nieruchome

3.2.1. Charakterystyka zabytków nieruchomych na terenie gminy.

❖ KOŚCIÓŁ P.W. ŚW. MARII MAGDALENY W ZAKRZEWIE

Najcenniejszym zabytkiem Zakrzewa jest kościół ceglano-kamienny p.w. św. Marii Magdaleny wybudowany w latach 1839-41 w stylu neoromańskim. W 1911 r. została do niego dobudowana wieża. W tym też czasie kościół otrzymał nowe, neobarokowe ołtarze, witraże i organy. W 1922 r. dobudowano Kaplicę Różańcową. Kościół posiada bogatą polichromię wnętrza, figuralną świętych i błogosławionych polskich, która była wkomponowana w ornament roślinny. Podczas ostatnich prac malarskich w kościele zamalowano ornament roślinny, przez co zostały wyeksponowane „medaliony” ze świętymi. Znajduje się tam też zabytkowa ambona (rokoko) z bogato dekorowanym baldachimem i rokokowa chrzcielnica z II połowy XVIII w. W kościele znajduje się też kilka zabytkowych rzeźb (z tego samego okresu): „Opłakiwanie Chrystusa”, ludowa rzeźba Chrystusa na krzyżu (odnowiona: w maju 2008 r. powróciła do kościoła).

W połowie lat 90-tych XX wieku wykonano konserwację obrazów i 2 rzeźb z ołtarza głównego. W marcu 2002 r. Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków ogłosił przetarg na prace konserwatorskie przy chrzcielnicy. Chrzcielnica została oddana do renowacji 4 lipca 2002 r., a już 3 października tegoż roku wróciła do kościoła na swoje dawne miejsce w Kaplicy Różańcowej. W 2003 r. wykonano konserwację malowanego stropu i jednej ściany z Kaplicy Polskiej. Od 2005 roku systematycznie przeprowadzana jest dalsza konserwacja wyposażenia i wnętrza kościoła. W pierwszej kolejności dokonano konserwacji polichromii na ścianach nawy. W 2006 r. przeprowadzono konserwację na stropie nawy. W 2007 r. odnowiono polichromię prezbiterium oraz przeprowadzona została konserwacja polichromii stropu nawy. W 2008 roku wykonano konserwację ołtarza głównego. W 2009 r. przeprowadzono konserwację i renowację ołtarza bocznego p. w. Serca Jezusowego. W 2010 r. odnowiono figury Chrystusa i św. Jana z nisz na zewnątrz kościoła. W roku 2011 przeprowadzono II etap prac konserwacyjnych przy ołtarzu bocznym p. w. Serca Jezusowego. W 2012r. dokonano całkowitej renowacji i konserwacji ołtarza Ukrzyżowania. Odrestaurowano następujące figury: Chrystus na Krzyżu, Krzyż, NM Panna, św. Jan Ewangelista, św. Maria Magdalena. Przywrócono ołtarzowi dawną świetność.

Na cmentarzu, za kościołem znajdują się groby księży – działaczy polonijnych: ks. dr Bolesława Domańskiego, ks. Władysława Paszki, ks. Wojciecha Semrau, ks. Józefa Styp-Rekowskiego, ks. Wiktora Domachowskiego i zmarłego w 1990 r. ks. prałata Edmunda Radtke.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

❖ DOM POLSKI W ZAKRZEWIE

Kolejnym bardzo cennym zabytkiem wsi ze względu na jego historyczne znaczenie jest Dom Polski. Zbudowany ze składek członków Związku Polaków w Niemczech, z dniem otwarcia i poświęcenia 30 czerwca 1935 roku stał się on ośrodkiem polskiego życia społeczno-kulturalnego V Dzielnicy Związku Polaków w Niemczech. Był własnością Banku Ludowego. W Domu Polskim obradowały naczelné władze Związku, tutaj podjęto ważne historyczne uchwały między innymi:

- uchwałę o budowie Kaplicy Matki Boskiej Radosnej w Zakrzewie (1937);
- uchwałę o Kongresie Berlińskim (1937);
- uchwałę po śmierci ks. Patrona „On nadal przewodzi ludowi polskiemu” (1939).

Wewnątrz obiektu - w sali Rodła, znajdują się cenne malowidła (freski) autorstwa Janiny Kłopotkiej (autorki Znak Rodła) przedstawiające „Polski rok obrzędowy”. „Polski rok obrzędowy” składa się ze Dom Polski w Zakrzewie jest najstarszą instytucją kultury w północnej Wielkopolsce, mającą swoje szczególne miejsce na historycznej i współczesnej mapie Krajny i Pogranicza. Dom Polski był i jest świadectwem wiary i walki o wolność, który mimo trudów trwał niezmiennie na stanowisku obrońcy wartości historycznych i kulturowych. Przykładem instytucji, w której głęboko osadzone są i realizowane w codziennej pracy ponadczasowe wartości dziedzictwa kulturowego oraz zachowanie tożsamości poprzez współczesne formy działania. W latach 2010-2012 obiekt wyremontowano w ramach projektu współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach „Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013”. Wymianę pokrycia dachowego i budynku współfinansowało Starostwo Powiatu Złotowskiego. Dom Polski wpisany jest do rejestru zabytków Północnej Wielkopolski.

❖ KOŚCIÓŁ P.W. ŚW. MARCINA W STAREJ WIŚNIEWCE

Cenny zabytkiem gminy jest również drewniany kościół p.w. św. Marcina w Starej Wiśniewce wzniesiony w ok. 1647 roku. Jest on zbudowany w konstrukcji zrębowej i sumikowo – łątkowej, oszalowany od zewnątrz deskami pionowymi. Obiekt orientowany, jednonawowy z nawą i węższym prezbiterium na planie prostokąta oraz przylegającą do prezbiterium od północy zakrystią. Kościół jest zwarta bryłą z wieżą wbudowaną w korpus, nakryty dachem dwuspadowym pokrytym gontem. Wieża zwieńczona jest latarnią z cebulastym hełmem również pokrytym gontem. W latach 2006-2013 przeprowadzono wiele prac remontowo-konserwatorskich, a w 2016 rozpoczęły się prace konserwatorsko-restauratorskie przy wystroju malarskim wnętrza kościoła, dofinansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Dokonano remontu elewacji ścian kościoła. Częściowo wymieniono elementy konstrukcyjne tychże ścian. Dokonano impregnacji ognioochronnej, grzybobójczej i owadobójczej elementów drewnianych. Odrestaurowano ołtarz główny, ołtarze boczne, feretrony, krucyfiksy, obrazy, ambonę, chrzcielnicę, figurę Chrystusa Króla. Dokonano renowacji kandelabrow, żyrandoli, obrazu w tabernakulum. Zdjęto także tynki ze ścian bocznych i sufitu prezbiterium, uzupełniono ubytki i odmalowano, uwidaczniając pierwotne malowidła ściennie i sufitowe. Wyremontowano wieżę kościoła i dzwonnice z uwagi na bardzo zły stan ich konstrukcji.

Kościół parafialny pw. św. Marcina Biskupa w Starej Wiśniewce, po zakończeniu prac konserwatorsko-restauratorskich, został zgłoszony do ogólnopolskiego konkursu pod nazwą "ZABYTEK ZADBANY", który jest organizowany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W tym konkursie kościół ze Starej Wiśniewki otrzymał wyróżnienie w kategorii

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

"Architektura i budownictwo drewniane". W ten sposób została doceniona cała wspólnota parafialna, która włożyła wiele wysiłku w odrestaurowanie kościoła parafialnego.

❖ DOM SOŁTYSZA W STAREJ WIŚNIEWCIE

W tej miejscowości znajduje się jeszcze jeden obiekt wpisany do rejestru zabytków, jest to dawny dom sołtysa, mурowany powstały w 2 ćw. XIX wieku. Obiekt ten znajduje się w rękach prywatnych. Przez długi okres był nieużytkowany, co spowodowało, że jego stan techniczny oceniano, jako zły. W 2013 r. został zakończony generalny remont obiektu.

❖ KOŚCIÓŁ P.W. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOŁA W GŁOMSKU

Kolejnym zabytkiem gminy jest katolicki, filialny kościół p.w. św. Michała Archanioła w Głomsku, wzniesiony w stylu neoromańskim w 1857 r. Wyposażenie wtórne, przemalowane wymaga interwencji konserwatorskiej.

Ściany zewnętrzne i fundamenty kościoła zbudowane są z granitu łamanego. Opaski okien i drzwi, szczyt, wieża wykonane są z cegły palonej pełnej o wążku krzyżowym. Wnętrze nakryte jest drewnianym stropem z trzcinową podsufitką otynkowaną i półokrągłą fasetą. Więźba dachowa jest drewniana, wieszarowa z 2 ramami stolcowymi. Dach wykonany jest z dachówki ceramicznej karpiówki w układzie w koronkę. Okna są drewniane, krosnowe, zamknięte półkoliście. Wnętrze kościoła jest jednonawowe z węższym i niższym prezbiterium oddzielonym od nawy szeroką półkolistą arkadą.

❖ KOŚCIÓŁ W CZERNICACH

Ewangelicki kościół w Czernicach powstał w roku 1859. Zbudowany został w stylu neogotyckim. Po II wojnie światowej Kościół został przejęty przez parafię św. Marii Magdaleny w Zakrzewie i stał się kościołem katolickim. Poświęcenie tego kościoła miało miejsce 10 czerwca 1946 i otrzymał on tytuł św. Józefa. W 1957 r. organa władzy przejęły kościół i przestał pełnić rolę świątyni. Zaczął pełnić funkcję magazynu. Władze kościelne wielokrotnie podejmowały działania mające na celu odzyskanie czernickiej świątyni. Były one bezskuteczne aż do roku 2006. W tymże roku kościół w Czernicach stał się własnością ks. Jana Gussa. Nowy właściciel kościoła z niezwykłym zapałem przedsięwziął regulowanie spraw urzędowych, niezbędnych do rozpoczęcia prac remontowych. Zakres inwestycji obejmował:

- rozbiórkę stropu prefabrykowanego, schodów żelbetonowych, części ścian wewnętrznych i zewnętrznych, gzymsu na poziomie pasa okapowego,
- demontaż więźby dachowej i poszycia dachu oraz ślusarki otworowej,
- odtworzenie fragmentów ścian, gzymsu, montaż więźby dachowej i poszycia dachowego z towarzyszącymi obróbkami blacharskimi,
- wykonanie posadzek, nowej stolarki i ślusarki otworowej,
- wykonanie chóru i zakrystii, wykonanie robót instalacyjnych elektrycznych, grzewczych i wentylacyjnych, zagospodarowanie terenu elementami małej architektury,
- remont z odtworzeniem ogrodzenia.

Prace remontowe rozpoczęto od wycinania zarośli wokół kościoła oraz usuwania korzeni. Następnie zdemontowano stare pokrycie dachowe. 10 sierpnia 2006 r. rozpoczęto roboty mające na celu zabezpieczenie i odbudowanie niektórych elementów świątyni. W sierpniu dokonano demontażu pokrycia dachowego i uporządkowania terenu wokół kościoła. W następnym miesiącu zlikwidowano żelbetonowy strop wewnątrz kościoła. W październiku

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

2006 r. na wieży kościoła postawiono nowy dwu metrowy krzyż. 16 stycznia 2007 r. zakończono prace związane z odeskowaniem i pokryciem papą dachu świątyni. Z końcem lutego zakończono prace dekarские umożliwiając tym samym prowadzenie prac związanych z remontem wnętrza Kościoła. Już od 1 marca rozpoczęto prace we wnętrzu świątyni – tynkowanie, wylanie betonowej posadzki, założenie oświetlenia. W kwietniu rozpoczęto prace malarskie i budowę nowego parkanu. Na przełomie kwietnia i maja przeprowadzono montaż sufitu. Wykonany został on z bejcowanych sosnowych desek oraz paneli ściennych. W tym miesiącu wyłożono też polbruk na placu kościelnym oraz zamontowano dwa ołtarze, ambonę i kropielnicę. W czerwcu zamontowano suwaną bramę wjazdową na plac kościelny oraz wstawiono nowe drzwi wejściowe. W lipcu kościół otrzymał pełne wyposażenie (naczynia liturgiczne, bielźna kielichowej, ornaty, alby i lekcjonarze). 15 sierpnia 2007 r. odbyła się pierwsza Msza Święta w odbudowanym kościele.

Prace związane z remontem kościoła trwały niespełna rok. Dzięki tym działaniom uratowana została od zagłady oraz przywrócona dziedzictwu kulturowemu jedna ze świątyń naszej gminy.

❖ KOŚCIÓŁ W DROŻYSKACH WIELKICH

Kościół ewangelicki w Drożyskach Wielkich, został wpisany do rejestru zabytków 2 czerwca 2004 r.

Kościół wzniesiony w latach 1907-1908 według projektu z pracowni Oskara Hossfelda w Berlinie jest ważnym elementem w krajobrazie kulturowym Drożysk – stanowi dominantę architektoniczną i wysokościową wsi. Jest również przykładem wiejskiej świątyni ewangelickiej charakterystycznej dla północno-zachodniej Polski przełomu XIX/XX wieku, wzniesionej z użyciem form nawiązujących do gotyku. Po II wojnie światowej kościół w Drożyskach Wielkich pełnił funkcje magazynowe oraz gospodarcze i jednocześnie ulegał postępującej dewastacji, m.in. zawaliła się jego drewniana wieża, w ścianach wybito nowe okna, a w południowej elewacji duże drzwi. W latach 90-tych budynek przejęła na własność gmina Zakrzewo. W 2001 r. nabyła go Parafia pw. św. Marii Magdaleny w Zakrzewie z planem wyremontowania i przywrócenia mu funkcji świątyni. Kościół był nieużytkowany, a jego stan był na zły.

W roku 2020 w ramach prac budowlanych dokonano rozbiórki zdegradowanego pokrycia dachowego, wymieniono zniszczone elementy konstrukcji dachu, odbudowano konstrukcję dolnej części wieży i więźby dachowej, przygotowano dach pod położenie dachówki. Ponadto usunięto nadproża i zamurowano bramy i okna, zamurowano otwory ścian bocznych, wykonano wzmocnienie nadproża łukowego oraz rozebrano zniszczone odeskowanie stropu. Prace murarskie były również przeprowadzone przy elementach niezbrojonych posadzki. W kolejnym roku w ramach prac budowlanych dach kościoła został pokryty dachówką ceramiczną, założono rynny dachowe i spustowe, zrekonstruowano także całkowicie wieżę.

W 2022 roku w ramach kompleksowych prac renowacyjnych i modernizacyjnych w miejscowym kościele, przeprowadzono wykonanie i montaż nowych okien oraz drzwi głównych i drzwi do zakrystii. Te prace miały na celu poprawę izolacji termicznej, estetyki, a także zabezpieczenie wnętrza świątyni.

W roku 2023 w ramach kompleksowych prac renowacyjnych przeprowadzono gruntowną naprawę sufitu nawy i prezbiterium. Cały proces naprawy sufitu nawy i prezbiterium został przeprowadzony z najwyższą dbałością o detale, przy zachowaniu szacunku dla historycznej wartości obiektu sakralnego. W ramach kompleksowej modernizacji i odnowy wnętrza kościoła, przeprowadzono szczegółowe prace nad konstrukcją krążyny. W pierwszym etapie prac polegał

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

na położeniu nowych desek na suficie krążyny. Starannie wyselekcjonowane drewno zostało użyte do stworzenia solidnej struktury, zapewniającej stabilność i trwałość konstrukcji. Po zakończeniu prac nad konstrukcją krążyny przystąpiono do malowania sufitu. Na ścianach nawy, prezbiterium i zakrystii położone zostały tynki wewnętrzne. W ramach obszernego projektu renowacyjnego, podjęto decyzję o wykonaniu posadzki ceglanej w całym wnętrzu kościoła. Nowa posadzka nie tylko dodaje uroku i elegancji wnętrzu, ale również przyczynia się do ożywienia atmosfery, tworząc unikalne i trwałe wnętrza sakralne.

❖ PARK DWORSKI W KUJANIE

Na terenie gminy do rejestru zabytków wpisany jest tylko jeden park w miejscowości Kujan. Park ten powstał w XVIII wieku, jako park dworski, a obecnie pełni funkcję parku leśnego. Jego granice zostały zmniejszone i częściowo zatarte, a z układu kompozycyjnego zachowała się nieznaczna część założenia. Park jest własnością Skarbu Państwa i jest w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego – Nadleśnictwa Złotów.

Park zatracił swe pierwotne cechy, jednak z uwagi na zachowany starodrzew powinien być pielęgnowany oraz porządkowany. Nie należy go wykreślać z rejestru zabytków.

3.2.2. Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków.

Wykaz zabytków, wpisanych do rejestru zabytków Wielkopolskiego Konserwatora Zabytków w Poznaniu zawiera 7 pozycji, które kolejno zawierają opis zabytku, sposób użytkowania oraz numer i datę wpisania do rejestru zabytków.

Lp.	ZABYTEK	UŻYTKOWANIE	NUMER W REJESTRZE ORAZ DATA WPISANIA DO REJESTRU
1	Kościół p.w. św. Marii Magdaleny w Zakrzewie	Obiekt sakralny	rej. A-733, ob. 634/WLKP/A z dnia 12.11.1992 r.
2	Dom Polski – Centrum Idei Rodła w Zakrzewie	Obiekt gminny	nr rej. A-773, ob. 635/Wlkp./A z dnia 18.12.1995 r.
3	Kościół p.w. św. Marcina w Starej Wiśniewce wraz z dzwonnica i starodrzewiem na cmentarzu	Obiekt sakralny	nr rej. A-55/187, ob. 636/WLKP/A z dnia 02.04.1959 r.
4	Kościół p.w. św. Michała Archanioła w Głomsku	Obiekt sakralny	nr rej. A-757, ob. 632/Wlkp./A z dnia 20.06.1994 r.
5	Kościół ewangelicki w Drożyskach Wielkich wraz z terenem przykościelnym	Obiekt sakralny	nr rej. 176/Wlkp./A z dnia 02.06.2004 r.
6	Dom nr 28 w Starej Wiśniewce	Obiekt mieszkalny, Dom Sołtysa	nr rej. A-1/615, ob. 633/Wlkp./A z dnia 30.08.1966 r.
7	Park dworski w Kujanie	Teren leśny, rekreacyjno	nr rej. A-519

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

	– wyczynkowy Skarbu Państwa	z dnia 22.04.1985 r.
--	-----------------------------	----------------------

3.2.3. Wykaz zabytków nieruchomości ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

Wykaz zabytków wpisanych do ewidencji zabytków zawiera 10 typów obiektów zabytkowych, które kolejno zawierają wskazanie typu zabytku, ilość zabytków murowanych i ilość zabytków drewnianych w danym typie.

L.p.	Typ obiektu	Ilość	W tym wpisany do rejestru
1	Układy ruralistyczne	4	-
2	Zabudowa mieszkalna	118	1
3	Obiekty sakralne		
	a) kościoły nowożytny XVI-XVIII w.	1	1
	b) kościoły XIX w. – 1945 r.	3	2
	c) kaplice, dzwonnice, bramy, ogrodzenia inne	4	-
	d) ołtarz	1	-
4	Obiekty użyteczności publicznej		
	a) szkoły	4	-
	b) leśniczówki i gajówki	3	-
	c) inne (Dom Polski)	4	1
5	Obiekty przemysłowe i gospodarcze		
	dworce kolejowe z zespołami bud.	1	-
	b) spichrze, magazyny, stodoły	8	-
	c) młyny	1	-
	d) gorzelnie i browary	1	-
	e) kuźnie	2	-
	f) inne (bud. gosp., obory, chlewy)	27	-
6	Zespoły folwarczne gorzelnie i browary	1	-
7	Parki	3	1
8	Cmentarze		
	a) rzymsko-katolickie	4	-
	b) ewangelickie	10	-
	c) katolicko-ewangelicki	2	1
	d) katolickie	3	-
9	Stanowiska archeologiczne		
	a) osady	437	-
	b) cmentarzyska	14	-
10	Stacje transformatorowe	4	-

Wykaz obiektów zabytkowych nieruchomości znajdujących się w Gminnej Ewidencji Zabytków Nieruchomych gminy Zakrzewo, przyjętej Zarządzeniem Nr 23.2013 Wójta Gminy Zakrzewo z dnia 10 września 2013 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

Lp.	Obiekt	Nr obiektu	Data powstania
CZERNICE			
1	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO, ob. rzymskokatolickiego pw. Św. Józefa:		
	a) kościół		1859 r.
	b) pastorówka, ob. Dom	55	l. 30 XX w.
2	CMENTARZ EWANGELICKI		ok. 1860 r.
3	SZKOŁA, OB. DOM	60	l. 20 XX w.
4	ZAGRODA	14	
	a) dom		l. 30 XX w.
	b) budynek gospodarczy		ćw. XX w.
5	DOM	4	pocz. XX w.
6	DOM	5	k. XIXw.
7	DOM	12	pocz. XX w.
8	DOM	22	1 ćw. XX w.
9	DOM	29	2 poł. XIX w.
10	DOM	45	l. 20 XX w.
11	DOM	46	l. 30 XX w.
12	DOM	54	1 ćw. XX w.
13	DOM	59	k. XIX w.
14	DOM	61	1 ćw. XX w.
15	DOM	63	pocz. XX w.
16	DOM	71	1919 r.
17	DOM	72	1 ćw. XX w.
18	DOM	76	pocz. XX w.
19	MŁYN		1929 r.
20	TRANSFORMATOR		1929 r.
21	BUDYNEK GOSPODARCZY W ZAGRODZIE	7	pocz. XX w.
22	BUDYNEK GOSPODARCZY W ZAGRODZIE	57	1935 r.
23	KUŹNIA		l. 30 XX w.
DROŻYSKA MAŁE			
24	CMENTARZ EWANGELICKI		ok. 1870
25	DOM	6	1 ćw. XX w.
26	DOM	8	1 ćw. XX w.
27	DOM	9	1 ćw. XX w.
DROŻYSKA ŚREDNIE			
28	CMENTARZ EWANGELICKI		
29	SZKOŁA (ob. dom)	1	pocz. XX w.
30	DOM	5	XIX/XX w.
DROŻYSKA WIELKIE			
31	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO		
	a) kościół wraz z terenem przykościelnym, ob. magazyn <i>rejestr zabytków Nr 176/Wlkp/A z dnia 02.6.2004 r.</i>	56	1907 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

	b) pastorówka, ob. dom	55	l. 30 xx w.
32	CMENTARZ EWANGELICKI		ok. 1870 r.
33	DOM	6	pocz. XX w.
34	DOM	14	ok. 1900 r.
35	DOM	26	l. 20 XX w.
36	DOM	31	XIX/XX w.
37	DOM	32	pocz. XX w.
38	DOM	33	pocz. XX w.
39	DOM	45	l. 30 XX w.
40	DOM	47	l. 30 XX w.
41	DOM	48	2 poł. XIX w.
42	DOM	51	pocz. XX w.
43	DOM	63	l. 30 XX w.
44	DOM	64	k. XIX w.
45	DOM	67	1 ćw. XX w.
46	TRANSFORMATOR		1933 r.
47	STODOŁA W ZAGRODZIE	65	k. XIX w.
GŁOMSK			
48	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO ob. rzymskokatolickiego fil. p.w. św. Michała Archanioła:		
	a) kościół rejestr zabytków Nr A-757 z dnia 20.6.1994 r. (ob. Nr 632/Wlkp/A)		1857 r.
	b) dzwonnica		pocz. XX w.
49	CMENTARZ EWANGELICKI		XIX w.
50	SZKOŁA, ob. dom	1	Pocz. XX w.
51	ZAGRODA	40	
	a) dom		Pocz. XX w.
	b) budynek gospodarczy		Pocz. XX w.
52	DOM	2	l. 20 XX w.
53	DOM	9	Pocz. XX w.
54	DOM	14	Poł. XIX w.
55	DOM	15	1 w. XX w.
56	DOM	27	k. XIX w.
57	DOM	30	Pocz. XX w.
58	DOM	34	2 poł. XIX w.
KAROLEWO			
59	ZESPÓŁ LEŚNICZÓWKI	1	
	a) leśniczówka, mur.-drew.		1 ćw. XX w.
	b) stodoła, drew.		1 ćw. XX w.
KUJAN			
60	ZESPÓŁ DWORCA KOLEJOWEGO:		
	a) dworzec kolejowy, ob. Dom	26	k. XIX w.
	b) dom pracowników kolei	27	k. XIX w.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

61	PARK DWORSKI <i>rejestr zabytków nr A-519 z dn. 29.03.1985 r.</i>		2 poł. XIX w.
62	ZAGRODA	16	
	a) budynek gospodarczy		1 ćw. XX w.
	b) stodoła		2 poł. XIX w.
63	ZAGRODA	24	
	a) dom		pocz. XX w.
	b) budynek gospodarczy		2 poł. XIX w.
KUJANKI			
64	DOM	16	I. 20 XX w.
65	DOM	138	1925 r.
66	STODOŁA W ZAGRODZIE	140	pocz. XX w.
ŁĄCZYN			
67	ZESPÓŁ LEŚNICZÓWKI	1	
	a) leśniczówka		I. 20 XX w.
	b) budynek gospodarczy		I. 20 XX w.
	c) budynek gospodarczy		I. 20 XX w.
ŁUGI			
68	CMENTARZ EWANGELICKI		ok. 1872 r.
69	DOM	1	1 ćw. XX w.
70	DOM	2	1922 r.
71	DOM	5	1925 r.
72	DOM	7	pocz. XX w.
73	DOM	22	1 ćw. XX w.
74	TRANSFORMATOR		1929 r.
NOWA WIŚNIEWKA			
75	CMENTARZ EWANGELICKI		XVIII/XIX w.
76	CMENTARZ EWANGELICKI		2 poł. XIX w.
77	ZAGRODA:	5	
	a) dom		1 ćw. XX w.
	b) budynek gospodarczy		1 ćw. XX w.
78	DOM	6	pocz. XX w.
79	DOM	15	k. XIX w.
80	DOM	16	4 ćw. XIX w.
NOWY GŁOMSK			
81	CMENTARZ EWANGELICKI		pocz. XX w.
82	BUDYNEK INWENTARSKI W ZAGRODZIE	9	pocz. XX w.
OSOWIEC			
83	DOM	19	1 ćw. XX w.
84	DOM	34	1 ćw. XX w.
85	STODOŁA W ZAGRODZIE	11	I. 30 XX w.
POBORCZE			
86	ZAGRODA	24	
	a) dom		pocz. XX w.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

	b) budynek gospodarczy		pocz. XX.w
87	ZAGRODA	25	
	a) dom		pocz. XX.w
	b) obora		1927 r.
	c) chlew		1938 r.
88	ZAGRODA	42	
	a) dom		1933 r.
	b) chlew		XIX/XX w.
PROCHY			
89	CMENTARZ EWANGELICKI		2 poł. XVIII w.
90	ZESPÓŁ FOLWARCZNY		
	a) spichlerz		4 ćw. XIX w.
	b) owczarnia		4 ćw. XIX w.
	c) owczarnia		4 ćw. XIX w.
	d) kuźnia		4 ćw. XIX w.
	e) park krajobrazowy		pocz. XX w.
91	DOM Z CZĘŚCIĄ GOSPODARCZĄ	3	pocz. XX w.
92	DOM Z CZĘŚCIĄ GOSPODARCZĄ	9	pocz. XX w.
93	DOM	22	pocz. XX w.
STARA WIŚNIEWKA			
94	ZESPÓŁ KOŚCIOŁĄ PAR. P. WP. ŚW. MARCINA		
	a) kościół, <i>rejestr. zabytków nr A-55/187 z dn. 02.4.1959 r. (ob. Nr 636/Wlkp/A)</i>		1647 r., przebudowany XVIII w.
	b) dzwonnica, <i>rejestr zabytków nr 636/Wlkp/A</i>		k. XIX w.
	c) cmentarz przykościelny, <i>rejestr zabytków nr 636/Wlkp/A</i>		XVII w.
95	CMENTARZ KATOLICKI		poł. XIX w.
96	CMENTARZ EWANGELICKI		2 poł. XIX w.
97	ZESPÓŁ SZKOŁY	51	
	a) szkoła		pocz. XX w.
	b) budynek gospodarczy		pocz. XX w.
98	ZESPÓŁ DOMU ob. plebania	68	
	a) dom		pocz. XX w.
	b) budynek gospodarczy		1 ćw. XX w.
99	DOM	1	1927 r.
100	DOM	13	pocz. XX w.
101	DOM	20	I. 20 XX w.
102	DOM	27	k. XIX w.
103	DOM SOŁTYSYA, <i>rejestr zabytków nr A-1/615 z dn. 30.8.1966 r. (ob. Nr 633/Wlkp/A)</i>	28	pocz. XIX w.
104	DOM	31	1 ćw. XX w.
105	DOM	35	pocz. XX w.
106	DOM	44	k. XIX w.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

107	DOM	46	XIX/XX w.
108	DOM	50	k. XIX w.
109	DOM	56	pocz. XX w.
110	DOM	64	1 ćw. XX w.
111	DOM	66	l. 20 XX w.
112	DOM	71	1 ćw. XX w.
113	DOM	76	pocz. XX w.
114	DOM	77	1 ćw. XX w.
115	TRANSFORMATOR		1928 r.
116	GORZELNIA	22	ok. 1900 r.
ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE			
117	DZWONNICA		pocz. XX w.
118	CMENTARZ EWANGELICKI		ok. 1826
119	SZKOŁA	25	pocz. XX w.
120	ZAGRODA	16	
	a) dom		pocz. XX w.
	b) budynek gospodarczy		pocz. XX w.
	c) chlew		pocz. XX w.
121	DOM	18	l. 30 XX w.
122	DOM	36	pocz. XX w.
123	BUDYNEK GOSPODARCZY W ZAGRODZIE	39	l. 30 XX w.
WERSK			
124	CMENTARZ EWANGELICKO-KATOLICKI		ok. 1830 r.
125	BUDYNEK STRAŻY GRANICZNEJ	13	k. XIX w.
126	BUDYNEK STRAŻY GRANICZNEJ	14	1 ćw. XX w.
127	PRZEDSZKOLE	24	pocz. XX w.
128	DOM	1	pocz. XX w.
129	DOM	3	pocz. XX w.
130	DOM	9	l. 30 XX w.
131	DOM	10	l. 30 XX w.
132	DOM	11	l. 30 XX w.
133	DOM	29	pocz. XX w.
134	DOM	33	1928 r.
135	BUDYNEK GOSPODARCZY	34	1928 r.
136	STODOŁA W ZAGRODZIE	35	1 ćw. XX w.
WIERZCHOŁEK			
137	ZESPÓŁ LEŚNICZÓWKI	1	
	a) leśniczówka		l. 30 XX w.
	b) budynek gospodarczy		l. 30 XX w.
ZAKRZEWO			
138	ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. P. W. MARII MAGDALENY		
	a) kościół, rejestr zabytków nr A-733 z dn. 12.11.1992 r. (ob. Nr 634/Wlkp/A)		1833 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

	b) ołtarz		k. XIX w.
	c) cmentarz przykościelny		XIX w.
	d) plebania	11	k. XIX w.
	e) dom	9	XIX/XX w.
	f) budynek gospodarczy		pocz. XX w.
	g) budynek gospodarczy		pocz. XX w.
139	KAPLICZKA		l. 30 XX w.
140	CMENTARZ KATOLICKI		poł. XIX w.
141	CMENTARZ EWANGELICKI		ok. 1825 r.
142	SZKOŁA, ob. Przedszkole, ul. K. Domańskiego	13	1912 r.
143	ZESPÓŁ SZKOŁY, ob. Zagroda, ul. Ks. Domańskiego	28	
	a) szkoła, ob. dom		l. 30 XX w.
	b) budynek gospodarczy		l. 30 XX w.
144	DWORZEC KOLEJOWY		k. XIX w.
145	DOM POLSKI – CENTRUM IDEI RODŁA, ul. Ks. Domańskiego <i>rejestr zabytków nr A-773 z dn. 18.12.1995 r. (ob. nr 635/Wlkp/A)</i>	18	l. 20 XX w.
	ul. ks. dr B. Domańskiego		
146	DOM	5	l. 20 XX w.
147	DOM	10	1 ćw. XX w.
148	DOM	22	1 ćw. XX w.
149	DOM	31	l. 30 XX w.
150	DOM	46	l. 30 XX w.
151	DOM	48	l. 30 XX w.
152	DOM	50	1924 r.
	ul. Dworcowa		
153	DOM	28	1 ćw. XX w.
	ul. Kolejowa		
154	DOM	18	l. 30 XX w.
155	ZAGRODA	20	
	a) dom		l. 30 XX w.
	b) budynek gospodarczy		l. 30 XX w.
156	DOM	22	l. 30 XX w.
	ul. Krótka		
157	DOM	5	l. 20 XX w.
158	DOM	17	pocz. XX w.
159	DOM	19	1912 r.
	Plac Wolności		
160	DOM	7	l. 20 XX w.
161	DOM	8	l. 30 XX w.
	ul. Złotowska		
162	DOM	18	l. 30 XX w.
163	DOM	19	1 ćw. XX w.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

164	DOM	21	pocz. XX w.
165	DOM	22	pocz. XX w.
166	DOM	48	k. XIX w.
167	DOM	70	2 poł. XIX w.
168	DOM	88	1 ćw. XX w.
169	KUŹNIA, ob. magazyn przy ul. Domańskiego	36	k. XIX w.

W miejscowości Zakrzewo znajduje się Dworzec Kolejowy z końca XIX wieku. Na podstawie danych zapisanych w Ogólnopolskiej Bazie Kolejowej budynek stacji kolejowej został wybudowany w 1876 r. w kolejnych latach został rozbudowany. Zakrzewo leży przy strategicznie ważnej do 1945 roku magistrali kolejowej (dawniej „Ostbahn” z Królewca) Tczew – Küstrin Kietz, a dokładniej na jej odcinku Chojnice-Piła. Warto wskazać, że w 1935r. wieś nadal nazywała się Zakrzewo, a stacja kolejowa – Buschdorf. To z tej stacji kolejowej w 1938 roku ks. dr Bolesław Domański wraz z kilkoma mieszkańcami Zakrzewa udali się na największy Kongres Polaków w Berlinie, którego organizatorem był Związek Polaków w Niemczech.

Zabytkowy Dworzec Kolejowy, który był w bardzo złym stanie, w roku 2023 przeszedł generalny remont. Efektem jest odnowiony budynek, zachowujący swój historyczny charakter, ale jednocześnie dostosowany do współczesnych standardów i potrzeb mieszkańców. Odnowiony budynek zyskał nowe życie jako centralny punkt pełniący rolę ośrodka zapewniającego bezpieczeństwo mieszkańcom i od połowy grudnia 2023 roku mieści się w nim Posterunek Policji w Zakrzewie.

Na terenie gminy znajduje się 12 rozpoznanych historycznych założeń ruralistycznych, w tym 3 najstarsze pochodzą z XV wieku i należą do nich: owalnicowe układy Głomska i Zakrzewa oraz wielodrożnicowy układ Starej Wiśniewki. Śmiardowo Złotowskie założone w XVI w. reprezentuje typ ulicówki, XVII- wieczny Wersk posiadał pierwotny plan zbliżony do owalnicy. Miejscowość Kujan została założona na początku XVIII w. Pozostałe wsie o układzie ulicowym z początku XIX w., to: Czernice, Drożyska Małe, Drożyska Średnie, Drożyska Wielkie, Ługi oraz Nowa Wiśniewka. Wyżej wymienione układy ruralistyczne należałoby poddać dokładnemu rozpoznaniu i dla najciekawszych oraz najlepiej zachowanych opracować studium historyczno-ruralistyczne, a w konsekwencji objąć je ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków.

3.3. Zespoły najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie gminy.

Najcenniejsze dla gminy zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków to wyposażenie kościołów w Zakrzewie, Głomsku i Starej Wiśniewce oraz zabytki ruchome ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków- zespół malowideł ściennych w Sali Widowiskowej Domu Polskiego w Zakrzewie.

Lp.	Miejsce występowania zabytku ruchomego	Zabytek ruchomy	Numer w rejestrze oraz data wpisania do rejestru
1	Kościół p.w. św. Marii Magdaleny w Zakrzewie	- ołtarze wraz z obrazami i rzeźbami, - witraże, - polichromia	nr rej R-17 z dnia 29.05.1964 r., nr rej B-121 z dnia 13.03.1974 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

		- ambona, - rokokowa chrzcielnica z II połowy XVIII. - ludowa rzeźba Chrystusa na krzyżu	nr rej B 409 - 418 z dnia 08.01.1979 r. aktualny nr rejestru 337/Wlkp/B
2	Kościół filialny p.w. św. Michała Archanioła w Głomsku	- ołtarz główny z 2 połowy XVIII w., - XVIII-wieczna ambona, - ołtarz boczny, krucyfiksy.	nr rej B- 1025-1033 z dnia 22.11.1983 r. aktualny nr rejestru 425/Wlkp/B (uzupełnienie wpisu decyzją z dnia 21.12.2015 r.)
3	Kościół p.w. św. Marcina w Starej Wiśniewce	- ołtarze, - chrzcielnica, - ambona, konfesjonał.	nr rej. B – 1012 – 1024 z dnia 22.11.1983 r. aktualny nr rejestru 366/Wlkp/B (uzupełnienie wpisu decyzją z dnia 14.10.2014 r.)
4	Dom Polski w Zakrzewie	- malowidła ściennie	W wojewódzkiej ewidencji zabytków ruchomych

- Zakrzewo kościół- zabytki ruchome wpisane do rejestru zabytków- obiekty powstałe od końca XVI w. do lat 20- tych XX w. , wykonane w stylistyce ludowej, barokowej, rokokowej, neobarokowej i eklektycznej, min. ołtarze wraz z rzeźbami i obrazami, ambona, chrzcielnica, obraz NMP Niepokalanie Poczętej, zespół witraży, polichromie figuralne na ścianach i stropach nawy, prezbiterium oraz w kaplicy, wykonane w latach 1922-1928 przez Paula Fuhrmanna i Heinricha Kottrupa z Berlina, poza tym rzeźby i wyroby rzemiosła artystycznego.
- Zakrzewo- kościół: witraże figuralne pochodzą nie tylko z ok.1911 r. część powstała pod koniec XIX w. oraz w latach 20-tych XX w. ;
- Zakrzewo- kościół: polichromia figuralno-ornamentalna: w Kaplicy Polskiej sceny z życia Marii, wizerunki MB z Dzieciątkiem, MB Bolesnej, świętych polskich, na stropie prezbiterium Adoracja Baranka, na ścianach nawy sakramenty święte, wypędzenie Adama i Ewy z raju oraz wypędzenie przekupniów ze świątyni, na stropie nawy Ostatnia Wieczerza i wizerunki świętych.
- Głomsk-kościół – zabytki ruchome wpisane do rejestru pod numerem 425/Wlkp/B decyzjami z dnia 22.11.1983 r.(dawny numer 1025 B-1033 B) oraz 21.12.2015r.;
- Stara Wiśniewka- zabytki ruchome wpisane do rejestru pod numerem 366/Wlkp/B decyzjami z dnia 22.11.1983r. (dawny numer 1012 B-1024 B) oraz 14.10.2014r.;
- Stara Wiśniewka – wyposażenie kościoła tworzą obiekty powstałe na przestrzeni XVII-XX w., m.in. ołtarz główny, dwa ołtarze boczne, ambona, chrzcielnica, konfesjonał, feretrony, wyroby rzemiosła artystycznego oraz barokowy wystrój malarski wnętrza o motywach figuralnych, ornamentalnych i architektonicznych, wykonany w XVIII w. i na początku XIX w.;
- malowidła ściennie w Domu Polskim wykonane w 1937r.;

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

- Głomsk – wyposażenie kościoła nie jest wyposażeniem wtórnym, jego część jest starsza od obecnego kościoła i prawdopodobnie pochodzi z poprzedniej świątyni w Głomsku.

3.3.1. Stan zachowania zabytków ruchomych na terenie gminy.

Prace konserwatorskie wykonane przy zabytkach ruchomych:

Głomsk:

- 2015 r. konserwacja ołtarza głównego.

Stara Wiśniewka:

- 2009 r. konserwacja ołtarza bocznego p.w. Ukrzyżowania, krzyża ołtarzowego, świeczników;
- 2010 r. konserwacja ołtarza głównego i feretronu z obrazami: św. Anny z Marią/św. Józef;
- 2010 r. odsłonięcie spod warstwy tynku i zabezpieczenie polichromii ściennych na wschodniej ścianie prezbiterium, odkrytych podczas remontu kościoła;
- 2011 r. konserwacja chrzcielnicy;
- 2011-2012 r. odsłonięcie spod warstwy tynku i zabezpieczenie polichromii ściennych na pozostałych ścianach i stropie prezbiterium, odkrytych podczas remontu kościoła;
- 2013 r. konserwacja feretronu z obrazami: MB z Dzieciątkiem/św. Biskup;
- 2016 r. odsłonięcie spod warstwy tynku i zabezpieczenie polichromii ściennych na ścianach i stropie nawy, odkrytych podczas remontu kościoła;
- 2017-2019 r. konserwacja ołtarza bocznego p.w. MB z Dzieciątkiem, ambony, konfesjonafu, feretronu z obrazami św. Barbara /św. Kinga, krucyfiksu oraz polichromii ścian i stropu prezbiterium i nawy- przedmiotowe prace konserwatorskie współfinansowane były ze środków Unii Europejskiej w projekcie „ Ochrona oraz zwiększenie wartości dziedzictwa kulturowego obszaru Diecezji Bydgoskiej- renowacja i konserwacja drewnianych zabytków”.

Zakrzewo- kościół:

- 1991-1992 r. konserwacja obrazu MB Niepokalanie Poczętej;
- 1994 r. konserwacja grupy Ukrzyżowania;
- 1996-1998 r. konserwacja ambony;
- 2002 r. konserwacja chrzcielnicy;
- 2003-2004 r. konserwacja polichromii na ścianach i stropie Kaplicy Polskiej;
- 2005-2006 r. konserwacja polichromii figuralnych na ścianach i stropie nawy;
- 2007-2008 r. konserwacja ołtarza głównego oraz polichromii w prezbiterium i przedsionku kościoła;
- 2009 r. konserwacja ołtarza bocznego p.w. Serca Jezusowego;
- 2011 r. konserwacja dwóch rzeźb umieszczonych w niszach elewacji kościoła- Chrystus Zmartwychwstały i św. Jan Nepomucen;
- 2011-2012 r. konserwacja ołtarza bocznego p.w. Ukrzyżowania;
- 2013-2014 r. konserwacja ołtarza w Kaplicy Polskiej;
- od 2022 r. prowadzone są prace obejmujące odsłonięcie spod warstw przemalowań oraz konserwację i restaurację polichromii ornamentalnych wokół otworów okiennych na ścianach nawy, konserwację zabezpieczającą polichromii figuralnych na suficie i ścianach nawy, wykonanie ornamentalnej dekoracji malarskiej na suficie nawy w partii monochromatycznego gładkiego tła pomiędzy malowidłami figuralnymi,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

malowanie gładkich partii ścian nawy zgodnie z kolorystyką ustaloną po wykonaniu odkrywek sondażowych. Sufit nawy pomiędzy malowidłami figuralnymi pierwotnie pokrywały polichromie o charakterze ornamentalno-roślinnym, jednakże na przestrzeni lat były one wielokrotnie przemalowywane, a odpajające, łuszczące się, luźne fragmenty usuwane, natomiast podczas ostatniego remontu zamontowano na nich siatkę Rabitza, którą przytwierdzono klejem do powierzchni zabytkowej, następnie narzucono nowy tynki pomalowano w jednolitym kolorze. W trakcie prowadzenia prac konserwatorskich przy malowidłach figuralnych na suficie nawy w latach 2005-2006 ustalono, że stan polichromii pod siatką Rabitza jest krytyczny. Oryginalna malatura zachowała się szczątkowo, a próba usunięcia siatki spowodowałyby nieodwracalne zniszczenia również w sąsiadujących kompozycjach figuralnych. W związku z powyższym zaproponowano nową aranżację partii tła na powierzchni sufitu, dostosowaną stylistycznie do historycznego wystroju malarskiego i wyposażenia wnętrza świątyni.

3.4 Krajobraz kulturowy (obszarowe wpisy do rejestru zabytków, parki kulturowe, parki krajobrazowe – wykaz)

Południowo wschodnia część gminy wchodzi w skład Obszaru Chronionego Krajobrazu „Dolina Łobzonki i Bory Kujańskie”.

3.5. Zabytki archeologiczne

3.5.1. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.

Na terenie gminy Zakrzewo nie ma stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków.

3.5.2. Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do gminnej ewidencji zabytków.

Wykaz stanowisk archeologicznych ujętych w Zarządzeniu Nr 24.2013 Wójta Gminy Zakrzewo z dnia 10 września 2013 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków Archeologicznych Gminy Zakrzewo.

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE ZGRUPOWANE W STREFACH OCHRONY KONSERWATORSKIEJ

1. Strefa Nr 1.

- a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 1:
1. WERSK stan. 1, ob. AZP 31-31/56,
 2. WERSK stan. 2, ob. AZP 31-31/57,
 3. WERSK stan. 3, ob. AZP 31-31/58,
 4. WERSK stan. 4, ob. AZP 31-31/59,
 5. WERSK stan. 5, ob. AZP 31-31/60,
 6. WERSK stan. 6, ob. AZP 31-31/61,

2. Strefa Nr 2.

- a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 2:
7. WERSK stan. 7, ob. AZP 31-31/62,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

- 8. WERSK stan. 8, ob. AZP 31-31/63,
- 9. WERSK stan. 9, ob. AZP 31-31/64,
- 10. WERSK stan. 10, ob. AZP 31-31/65,

3. Strefa Nr 3.

- a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 3:
 - 11. WERSK stan. 15, ob. AZP 31-31/71,
 - 12. WERSK stan. 16, ob. AZP 31-31/72,
 - 13. WERSK stan. 17, ob. AZP 31-31/73,

4. Strefa Nr 4.

- a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 4:
 - 14. WERSK stan. 14, ob. AZP 31-31/70,
 - 15. WERSK stan. 13, ob. AZP 31-31/69,
 - 16. WERSK stan. 18, ob. AZP 31-31/74,
 - 17. WERSK stan. 19, ob. AZP 31-31/75,
 - 18. WERSK stan. 20, ob. AZP 31-31/76,
 - 19. WERSK stan. 21, ob. AZP 31-31/77,
 - 20. WERSK stan. 22, ob. AZP 31-31/78,
 - 21. WERSK stan. 23, ob. AZP 31-31/79,
 - 22. WERSK stan. 24, ob. AZP 31-31/80,
 - 23. WERSK stan. 25, ob. AZP 31-31/81,
 - 24. WERSK stan. 26, ob. AZP 31-31/82,
 - 25. WERSK stan. 27, ob. AZP 32-31/1,
 - 26. WERSK stan. 28, ob. AZP 32-31/2,
 - 27. WERSK stan. 29, ob. AZP 32-31/3,
 - 28. WERSK stan. 30, ob. AZP 32-31/4,
 - 29. WERSK stan. 31, ob. AZP 32-31/5,
 - 30. WERSK stan. 32, ob. AZP 32-31/6,

5. Strefa Nr 5.

- a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 5:
 - 31. OSOWO stan. 1, ob. AZP 31-30/58,
 - 32. OSOWO stan. 2, ob. AZP 31-30/59,

6. Strefa Nr 6.

- a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 6:
 - 33. GŁOMSK stan. 13, ob. AZP 31-30/60,
 - 34. GŁOMSK stan. 14, ob. AZP 31-30/61,

7. Strefa Nr 7.

- a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 7:
 - 35. GŁOMSK stan. 15, ob. AZP 31-30/62,
 - 36. GŁOMSK stan. 16, ob. AZP 31-30/63,
 - 37. GŁOMSK stan. 17, ob. AZP 31-30/64,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

- 38. GŁOMSK stan. 18, ob. AZP 31-30/65,
- 39. GŁOMSK stan. 19, ob. AZP 31-30/66,
- 40. GŁOMSK stan. 20, ob. AZP 31-30/67,
- 41. GŁOMSK stan. 21, ob. AZP 31-30/68,
- 42. GŁOMSK stan. 22, ob. AZP 31-30/69,
- 43. GŁOMSK stan. 23, ob. AZP 31-30/70,
- 44. GŁOMSK stan. 24, ob. AZP 31-30/71,
- 45. GŁOMSK stan. 25, ob. AZP 31-30/72,
- 46. GŁOMSK stan. 26, ob. AZP 31-30/73,
- 47. GŁOMSK stan. 27, ob. AZP 31-30/74,
- 48. GŁOMSK stan. 18, ob. AZP 31-30/99,
- 49. GŁOMSK stan. 29, ob. AZP 31-30/100,
- 50. GŁOMSK stan. 30, ob. AZP 31-30/101,
- 51. GŁOMSK stan. 31, ob. AZP 31-30/102,
- 52. GŁOMSK stan. 32, ob. AZP 31-30/103,
- 53. GŁOMSK stan. 33, ob. AZP 31-30/104,
- 54. GŁOMSK stan. 34, ob. AZP 31-30/105,
- 55. GŁOMSK stan. 35, ob. AZP 31-30/106,
- 56. GŁOMSK stan. 36, ob. AZP 31-30/107,
- 57. GŁOMSK stan. 37, ob. AZP 31-30/108,
- 58. GŁOMSK stan. 38, ob. AZP 31-30/109,
- 59. GŁOMSK stan. 39, ob. AZP 31-30/110,
- 60. GŁOMSK stan. 40, ob. AZP 31-30/111,
- 61. GŁOMSK stan. 41, ob. AZP 31-30/112,
- 62. GŁOMSK stan. 42, ob. AZP 31-30/113,
- 63. GŁOMSK stan. 43, ob. AZP 31-30/114,
- 64. GŁOMSK stan. 44, ob. AZP 31-30/115,
- 65. GŁOMSK stan. 45, ob. AZP 31-30/116,
- 66. GŁOMSK stan. 46, ob. AZP 31-30/117,
- 67. GŁOMSK stan. 47, ob. AZP 31-30/118,
- 68. GŁOMSK stan. 48, ob. AZP 31-30/119,

8. Strefa Nr 8.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 8:

- 69. GŁOMSK stan. 1, ob. AZP 31-30/1,

9. Strefa Nr 9.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 9:

- 70. GŁOMSK stan. 3, ob. AZP 31-30/4,
- 71. GŁOMSK stan. 4, ob. AZP 31-30/5,
- 72. GŁOMSK stan. 5, ob. AZP 31-30/6,
- 73. CZERNICE stan. 1, ob. AZP 31-30/7,
- 74. CZERNICE stan. 2, ob. AZP 31-30/8,
- 75. CZERNICE stan. 3, ob. AZP 31-30/9,
- 76. CZERNICE stan. 4, ob. AZP 31-30/10,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

- 77. CZERNICE stan. 5, ob. AZP 31-30/11,
- 78. CZERNICE stan. 6, ob. AZP 31-30/12,
- 79. CZERNICE stan. 7, ob. AZP 31-30/13,
- 80. CZERNICE stan. 8, ob. AZP 31-30/14,
- 81. CZERNICE stan. 9, ob. AZP 31-30/15,
- 82. CZERNICE stan. 10, ob. AZP 31-30/16,
- 83. CZERNICE stan. 11, ob. AZP 31-30/17,
- 84. CZERNICE stan. 12, ob. AZP 31-30/18,
- 85. CZERNICE stan. 13, ob. AZP 31-30/19,
- 86. CZERNICE stan. 14, ob. AZP 31-30/20,
- 87. PROCHY stan. 1, ob. AZP 31-29/7,
- 88. CZERNICE stan. 17, ob. AZP 31-29/23,
- 89. CZERNICE stan. 15, ob. AZP 31-29/24,
- 90. CZERNICE stan. 16, ob. AZP 31-29/25,

10. Strefa Nr 10.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 10:

- 91. GŁOMSK stan. 63, ob. AZP 30-30/69,
- 92. GŁOMSK stan. 64, ob. AZP 30-30/70,
- 93. GŁOMSK stan. 65, ob. AZP 30-30/71,
- 94. CZERNICE stan. 40, ob. AZP 30-30/72,
- 95. CZERNICE stan. 41, ob. AZP 30-30/73,
- 96. CZERNICE stan. 42, ob. AZP 30-30/74,
- 97. CZERNICE stan. 43, ob. AZP 30-30/75,
- 98. CZERNICE stan. 44, ob. AZP 30-30/76,
- 99. CZERNICE stan. 45, ob. AZP 30-30/77,
- 100. CZERNICE stan. 46, ob. AZP 30-30/78,
- 101. CZERNICE stan. 47, ob. AZP 30-30/79,
- 102. CZERNICE stan. 48, ob. AZP 30-30/80,
- 103. CZERNICE stan. 50, ob. AZP 30-30/82,
- 104. CZERNICE stan. 51, ob. AZP 30-30/83,

11. Strefa Nr 11.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 11:

- 105. GŁOMSK stan. 55, ob. AZP 30-30/61,
- 106. GŁOMSK stan. 56, ob. AZP 30-30/62,
- 107. GŁOMSK stan. 57, ob. AZP 30-30/63,
- 108. GŁOMSK stan. 58, ob. AZP 30-30/64,
- 109. GŁOMSK stan. 59, ob. AZP 30-30/65,
- 110. GŁOMSK stan. 60, ob. AZP 30-30/66,
- 111. GŁOMSK stan. 61, ob. AZP 30-30/67,

12. Strefa Nr 12.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 12:

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

- 112. ŁUGI stan. 1, ob. AZP 30-29/57,
- 113. ŁUGI stan. 2, ob. AZP 30-29/58,
- 114. ŁUGI stan. 3, ob. AZP 30-29/59,
- 115. ŁUGI stan. 4, ob. AZP 30-29/60,
- 116. ŁUGI stan. 5, ob. AZP 30-29/61,
- 117. ŁUGI stan. 6, ob. AZP 30-29/62,
- 118. ŁUGI stan. 7, ob. AZP 30-29/63,
- 119. ŁUGI stan. 8, ob. AZP 30-29/64,
- 120. ŁUGI stan. 9, ob. AZP 30-29/65,
- 121. ŁUGI stan. 10, ob. AZP 30-29/66,
- 122. ŁUGI stan. 11, ob. AZP 30-29/67,
- 123. ŁUGI stan. 12, ob. AZP 30-29/68,
- 124. ŁUGI stan. 13, ob. AZP 30-29/69,
- 125. ŁUGI stan. 15, ob. AZP 30-30/84,
- 126. ŁUGI stan. 16, ob. AZP 30-30/85,
- 127. ŁUGI stan. 17, ob. AZP 30-30/86,
- 128. ŁUGI stan. 18, ob. AZP 30-30/87,

13. Strefa Nr 13.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 13:

- 129. NOWA WIŚNIEWKA stan. 23, ob. AZP 30-29/54,
- 130. NOWA WIŚNIEWKA stan. 23, ob. AZP 30-29/55,
- 131. NOWA WIŚNIEWKA stan. 1, ob. AZP 30-29/56,
- 132. NOWA WIŚNIEWKA stan. 25, ob. AZP 30-30/1,
- 133. NOWA WIŚNIEWKA stan. 26, ob. AZP 30-30/2,

14. Strefa Nr 14.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 14:

- 134. NOWA WIŚNIEWKA stan. 2, ob. AZP 30-29/33,
- 135. NOWA WIŚNIEWKA stan. 3, ob. AZP 30-29/34,
- 136. NOWA WIŚNIEWKA stan. 4, ob. AZP 30-29/35,
- 137. NOWA WIŚNIEWKA stan. 5, ob. AZP 30-29/36,
- 138. NOWA WIŚNIEWKA stan. 6, ob. AZP 30-29/37,
- 139. NOWA WIŚNIEWKA stan. 7, ob. AZP 30-29/38,
- 140. NOWA WIŚNIEWKA stan. 9, ob. AZP 30-29/40,
- 141. NOWA WIŚNIEWKA stan. 10, ob. AZP 30-29/41,
- 142. NOWA WIŚNIEWKA stan. 11, ob. AZP 30-29/42,
- 143. NOWA WIŚNIEWKA stan. 12, ob. AZP 30-29/43,
- 144. NOWA WIŚNIEWKA stan. 13, ob. AZP 30-29/44,
- 145. NOWA WIŚNIEWKA stan. 14, ob. AZP 30-29/45,

15. Strefa Nr 15.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 15:

- 146. NOWA WIŚNIEWKA stan. 15, ob. AZP 30-29/46,
- 147. NOWA WIŚNIEWKA stan. 16, ob. AZP 30-29/47,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

16. Strefa Nr 16.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 16:

- 148. NOWA WIŚNIEWKA stan. 19, ob. AZP 30-29/50,
- 149. NOWA WIŚNIEWKA stan. 20, ob. AZP 30-29/51,
- 150. NOWA WIŚNIEWKA stan. 21, ob. AZP 30-29/52,
- 151. NOWA WIŚNIEWKA stan. 22, ob. AZP 30-29/53,

17. Strefa Nr 17.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 17:

- 152. STARA WIŚNIEWKA stan. 27, ob. AZP 30-29/122,
- 153. STARA WIŚNIEWKA stan. 28, ob. AZP 30-29/123,
- 154. STARA WIŚNIEWKA stan. 29, ob. AZP 30-29/124,
- 155. STARA WIŚNIEWKA stan. 30, ob. AZP 30-29/125,
- 156. STARA WIŚNIEWKA stan. 31, ob. AZP 30-29/126,
- 157. STARA WIŚNIEWKA stan. 32, ob. AZP 30-29/127,
- 158. STARA WIŚNIEWKA stan. 33, ob. AZP 30-29/128,
- 159. STARA WIŚNIEWKA stan. 34, ob. AZP 30-29/129,
- 160. STARA WIŚNIEWKA stan. 35, ob. AZP 30-29/130,
- 161. STARA WIŚNIEWKA stan. 37, ob. AZP 30-29/132,
- 162. STARA WIŚNIEWKA stan. 38, ob. AZP 30-29/133,
- 163. STARA WIŚNIEWKA stan. 39, ob. AZP 30-29/134,
- 164. STARA WIŚNIEWKA stan. 40, ob. AZP 30-29/135,
- 165. STARA WIŚNIEWKA stan. 42, ob. AZP 30-29/137,

18. Strefa Nr 18.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 18:

- 166. STARA WIŚNIEWKA stan. 1, ob. AZP 30-29/117,
- 167. STARA WIŚNIEWKA stan. 2, ob. AZP 30-29/118,
- 168. STARA WIŚNIEWKA stan. 25, ob. AZP 30-29/120,
- 169. STARA WIŚNIEWKA stan. 44, ob. AZP 30-29/139,
- 170. STARA WIŚNIEWKA stan. 45, ob. AZP 30-29/140,
- 171. STARA WIŚNIEWKA stan. 46, ob. AZP 30-29/141,
- 172. STARA WIŚNIEWKA stan. 47, ob. AZP 30-29/142,
- 173. STARA WIŚNIEWKA stan. 48, ob. AZP 30-29/143,
- 174. STARA WIŚNIEWKA stan. 49, ob. AZP 30-29/144,
- 175. STARA WIŚNIEWKA stan. 50, ob. AZP 30-29/145,
- 176. STARA WIŚNIEWKA stan. 51, ob. AZP 30-29/146,
- 177. STARA WIŚNIEWKA stan. 52, ob. AZP 30-29/147,
- 178. STARA WIŚNIEWKA stan. 53, ob. AZP 30-29/148,
- 179. STARA WIŚNIEWKA stan. 54, ob. AZP 30-29/149,
- 180. STARA WIŚNIEWKA stan. 66, ob. AZP 30-29/150,
- 181. STARA WIŚNIEWKA stan. 55, ob. AZP 30-29/151,
- 182. STARA WIŚNIEWKA stan. 56, ob. AZP 30-29/152,
- 183. STARA WIŚNIEWKA stan. 57, ob. AZP 30-29/153,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

- 184. STARA WIŚNIEWKA stan. 58, ob. AZP 30-29/154,
- 185. STARA WIŚNIEWKA stan. 59, ob. AZP 30-29/155,
- 186. STARA WIŚNIEWKA stan. 60, ob. AZP 30-29/156,
- 187. STARA WIŚNIEWKA stan. 61, ob. AZP 30-29/157,

19. Strefa Nr 19.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 19:

- 188. STARA WIŚNIEWKA stan. 8, ob. AZP 30-29/100,
- 189. STARA WIŚNIEWKA stan. 9, ob. AZP 30-29/101,
- 190. STARA WIŚNIEWKA stan. 10, ob. AZP 30-29/102,
- 191. STARA WIŚNIEWKA stan. 11, ob. AZP 30-29/103,
- 192. STARA WIŚNIEWKA stan. 14, ob. AZP 30-29/106,
- 193. STARA WIŚNIEWKA stan. 15, ob. AZP 30-29/107,
- 194. STARA WIŚNIEWKA stan. 23, ob. AZP 30-29/115,
- 195. STARA WIŚNIEWKA stan. 24, ob. AZP 30-29/116,
- 196. STARA WIŚNIEWKA stan. 3, ob. AZP 30-29/119,

20. Strefa Nr 20.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 20:

- 197. CZERNICE stan. 4, ob. AZP 30-29/71
- 198. CZERNICE stan. 5, ob. AZP 30-29/72
- 199. CZERNICE stan. 6, ob. AZP 30-29/73,
- 200. CZERNICE stan. 7, ob. AZP 30-29/74,
- 201. CZERNICE stan. 8, ob. AZP 30-29/75,
- 202. CZERNICE stan. 9, ob. AZP 30-29/76,
- 203. CZERNICE stan. 10, ob. AZP 30-29/77,
- 204. CZERNICE stan. 11, ob. AZP 30-29/78,
- 205. CZERNICE stan. 12, ob. AZP 30-29/79,
- 206. CZERNICE stan. 13, ob. AZP 30-29/80,
- 207. CZERNICE stan. 14, ob. AZP 30-29/81
- 208. CZERNICE stan. 15, ob. AZP 30-29/82,
- 209. CZERNICE stan. 16, ob. AZP 30-29/83,
- 210. CZERNICE stan. 17, ob. AZP 30-29/84,
- 211. CZERNICE stan. 18, ob. AZP 30-29/85,
- 212. CZERNICE stan. 19, ob. AZP 30-29/86,
- 213. CZERNICE stan. 20, ob. AZP 30-29/87,
- 214. CZERNICE stan. 21, ob. AZP 30-29/88,
- 215. CZERNICE stan. 22, ob. AZP 30-29/89,
- 216. CZERNICE stan. 23, ob. AZP 30-29/90,
- 217. CZERNICE stan. 24, ob. AZP 30-29/91,
- 218. CZERNICE stan. 1, ob. AZP 30-29/92,
- 219. CZERNICE stan. 2, ob. AZP 30-29/93
- 220. CZERNICE stan. 25, ob. AZP 30-29/94,
- 221. STARA WIŚNIEWKA stan. 27, ob. AZP 30-29/95,
- 222. CZERNICE stan. 24, ob. AZP 31-29/15,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

- 223. CZERNICE stan. 22, ob. AZP 31-29/18,
- 224. CZERNICE stan. 20, ob. AZP 31-29/19,
- 225. CZERNICE stan. 19, ob. AZP 31-29/20,
- 226. CZERNICE stan. 18, ob. AZP 31-29/21,

21. Strefa Nr 21.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 21:

- 227. STARA WIŚNIEWKA stan. 4, ob. AZP 30-29/96,
- 228. STARA WIŚNIEWKA stan. 5, ob. AZP 30-29/97,
- 229. STARA WIŚNIEWKA stan. 6, ob. AZP 30-29/98,
- 230. STARA WIŚNIEWKA stan. 7, ob. AZP 30-29/99,
- 231. STARA WIŚNIEWKA stan. 16, ob. AZP 30-29/108,
- 232. STARA WIŚNIEWKA stan. 17, ob. AZP 30-29/109,
- 233. STARA WIŚNIEWKA stan. 18, ob. AZP 30-29/110,
- 234. STARA WIŚNIEWKA stan. 19, ob. AZP 30-29/111,
- 235. STARA WIŚNIEWKA stan. 20, ob. AZP 30-29/112,
- 236. STARA WIŚNIEWKA stan. 21, ob. AZP 30-29/113,
- 237. STARA WIŚNIEWKA stan. 22, ob. AZP 30-29/114,
- 238. STARA WIŚNIEWKA stan. 3, ob. AZP 31-29/73,
- 239. STARA WIŚNIEWKA stan. 4, ob. AZP 31-29/74,
- 240. STARA WIŚNIEWKA stan. 5, ob. AZP 31-29/75,
- 241. STARA WIŚNIEWKA stan. 6, ob. AZP 31-29/76,

22. Strefa Nr 22.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 22:

- 242. STARA WIŚNIEWKA stan. 62, ob. AZP 30-29/158,
- 243. STARA WIŚNIEWKA stan. 63, ob. AZP 30-29/159,
- 244. STARA WIŚNIEWKA stan. 64, ob. AZP 30-29/160,
- 245. STARA WIŚNIEWKA stan. 65, ob. AZP 30-29/161,

23. Strefa Nr 23.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 23:

- 246. PROCHY stan. 4, ob. AZP 31-29/10,
- 247. PROCHY stan. 6, ob. AZP 31-29/11,
- 248. PROCHY stan. 9, ob. AZP 31-29/12,
- 249. PROCHY stan. 7, ob. AZP 31-29/13,
- 250. PROCHY stan. 8, ob. AZP 31-29/14,

24. Strefa Nr 24.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 24:

- 251. PROCHY stan. 10, ob. AZP 31-29/33,
- 252. PROCHY stan. 11, ob. AZP 31-29/34,
- 253. PROCHY stan. 12, ob. AZP 31-29/35,
- 254. PROCHY stan. 13, ob. AZP 31-29/36,
- 255. PROCHY stan. 15, ob. AZP 31-29/37,
- 256. PROCHY stan. 16, ob. AZP 31-29/38,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

257. PROCHY stan. 14, ob. AZP 31-29/39,

25. Strefa Nr 25.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 25:

- 258. PROCHY stan. 17, ob. AZP 31-29/16,
- 259. PROCHY stan. 18, ob. AZP 31-29/17,
- 260. PROCHY stan. 21, ob. AZP 31-29/41,
- 261. PROCHY stan. 22, ob. AZP 31-29/42,
- 262. PROCHY stan. 23, ob. AZP 31-29/43,
- 263. PROCHY stan. 27, ob. AZP 31-29/82,
- 264. PROCHY stan. 28, ob. AZP 31-29/83,
- 265. PROCHY stan. 29, ob. AZP 31-29/84,
- 266. PROCHY stan. 42, ob. AZP 31-29/128,

26. Strefa Nr 26.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 26:

- 267. ZAKRZEWO stan. 16, ob. AZP 31-29/26,
- 268. ZAKRZEWO stan. 17, ob. AZP 31-29/27,
- 269. ZAKRZEWO stan. 20, ob. AZP 31-29/28,
- 270. ZAKRZEWO stan. 18, ob. AZP 31-29/29,
- 271. ZAKRZEWO stan. 19, ob. AZP 31-29/30,
- 272. ZAKRZEWO stan. 22, ob. AZP 31-29/31,
- 273. ZAKRZEWO stan. 21, ob. AZP 31-29/32,
- 274. GŁOMSK stan. 6, ob. AZP 31-30/3,
- 275. GŁOMSK stan. 7, ob. AZP 31-30/21,
- 276. GŁOMSK stan. 8, ob. AZP 31-30/22,
- 277. GŁOMSK stan. 9, ob. AZP 31-30/23,
- 278. GŁOMSK stan. 10, ob. AZP 31-30/24,
- 279. GŁOMSK stan. 11, ob. AZP 31-30/25,
- 280. GŁOMSK stan. 12, ob. AZP 31-30/26,
- 281. ZAKRZEWO stan. 3, ob. AZP 31-30/27,
- 282. ZAKRZEWO stan. 4, ob. AZP 31-30/28,
- 283. ZAKRZEWO stan. 5, ob. AZP 31-30/29,
- 284. ZAKRZEWO stan. 6, ob. AZP 31-30/30,
- 285. ZAKRZEWO stan. 7, ob. AZP 31-30/31,
- 286. ZAKRZEWO stan. 8, ob. AZP 31-30/32,
- 287. ZAKRZEWO stan. 9, ob. AZP 31-30/33,
- 288. ZAKRZEWO stan. 10, ob. AZP 31-30/34,
- 289. ZAKRZEWO stan. 11, ob. AZP 31-30/35,
- 290. ZAKRZEWO stan. 22, ob. AZP 31-30/36,
- 291. ZAKRZEWO stan. 13, ob. AZP 31-30/37,
- 292. ZAKRZEWO stan. 14, ob. AZP 31-30/38,
- 293. ZAKRZEWO stan. 15, ob. AZP 31-30/39,

27. Strefa Nr 27.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 27:

- 294. ZAKRZEWO stan. 2, ob. AZP 31-30/40,
- 295. NOWE ZAKRZEWO stan. 6, ob. AZP 31-30/41,
- 296. NOWE ZAKRZEWO stan. 7, ob. AZP 31-30/42,
- 297. NOWE ZAKRZEWO stan. 8, ob. AZP 31-30/43,
- 298. NOWE ZAKRZEWO stan. 9, ob. AZP 31-30/44,
- 299. NOWE ZAKRZEWO stan. 10, ob. AZP 31-30/45,
- 300. NOWE ZAKRZEWO stan. 11, ob. AZP 31-30/46,
- 301. ZAKRZEWO stan. 22, ob. AZP 31-30/56,
- 302. ZAKRZEWO stan. 23, ob. AZP 31-30/57,
- 303. ZAKRZEWO stan. 16, ob. AZP 31-30/75,
- 304. ZAKRZEWO stan. 17, ob. AZP 31-30/76,
- 305. ZAKRZEWO stan. 18, ob. AZP 31-30/77,
- 306. ZAKRZEWO stan. 19, ob. AZP 31-30/78,
- 307. ZAKRZEWO stan. 20, ob. AZP 31-30/79,
- 308. ZAKRZEWO stan. 21, ob. AZP 31-30/80,
- 309. ZAKRZEWO stan. 24, ob. AZP 31-30/81,
- 310. ZAKRZEWO stan. 25, ob. AZP 31-30/82,
- 311. ZAKRZEWO stan. 26, ob. AZP 31-30/83,
- 312. ZAKRZEWO stan. 30, ob. AZP 31-30/87,
- 313. ZAKRZEWO stan. 31, ob. AZP 31-30/88,
- 314. DROŻYSKA WIELKIE stan. 10, ob. AZP 31-30/90,
- 315. DROŻYSKA WIELKIE stan. 13, ob. AZP 31-30/93,
- 316. ZAKRZEWO stan. 32, ob. AZP 31-30/94,
- 317. ZAKRZEWO stan. 34, ob. AZP 31-30/96,
- 318. NOWE ZAKRZEWO stan. 3, ob. AZP 31-29/99,
- 319. NOWE ZAKRZEWO stan. 4, ob. AZP 31-29/100,
- 320. NOWE ZAKRZEWO stan. 5, ob. AZP 31-29/101,

28. Strefa Nr 28.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 28:

- 321. DROŻYSKA WIELKIE stan. 5, ob. AZP 31-30/52,
- 322. DROŻYSKA WIELKIE stan. 6, ob. AZP 31-30/53,
- 323. DROŻYSKA WIELKIE stan. 7, ob. AZP 31-30/54,

29. Strefa Nr 29.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 29:

- 324. DROŻYSKA WIELKIE stan. 3, ob. AZP 31-30/50,

30. Strefa Nr 30.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 30:

- 325. DROŻYSKA MAŁE stan. 4, ob. AZP 32-30/15,
- 326. DROŻYSKA MAŁE stan. 5, ob. AZP 32-30/16,
- 327. DROŻYSKA MAŁE stan. 6, ob. AZP 32-30/17,
- 328. DROŻYSKA MAŁE stan. 7, ob. AZP 32-30/18,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

- 329. DROŻYSKA MAŁE stan. 8, ob. AZP 32-30/19,
- 330. DROŻYSKA MAŁE stan. 9, ob. AZP 32-30/20,
- 331. DROŻYSKA MAŁE stan. 10, ob. AZP 32-30/21,
- 332. DROŻYSKA MAŁE stan. 11, ob. AZP 32-30/22,
- 333. KUJAN MAŁY stan. 1, ob. AZP 32-30/23,
- 334. KUJAN MAŁY stan. 2, ob. AZP 32-30/24,
- 335. KUJAN MAŁY stan. 3, ob. AZP 32-30/25,
- 336. KUJAN MAŁY stan. 4, ob. AZP 32-30/26,
- 337. KUJAN MAŁY stan. 5, ob. AZP 32-30/27,
- 338. KUJAN stan. 8, ob. AZP 32-30/66,

31. Strefa Nr 31.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 31:

- 339. KUJAN stan. 1, ob. AZP 32-30/28,
- 340. KUJAN stan. 2, ob. AZP 32-30/29,
- 341. KUJAN stan. 3, ob. AZP 32-30/30,
- 342. KUJAN stan. 4, ob. AZP 32-30/31,
- 343. KUJAN stan. 5, ob. AZP 32-30/32,
- 344. KUJAN stan. 6, ob. AZP 32-30/33,
- 345. KUJAN stan. 9, ob. AZP 32-30/67,
- 346. KUJAN stan. 10, ob. AZP 32-30/68,

32. Strefa Nr 32.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 32:

- 347. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 9, ob. AZP 32-30/2,
- 348. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 10, ob. AZP 32-30/3,
- 349. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 11, ob. AZP 32-30/4,
- 350. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 12, ob. AZP 32-30/5,
- 351. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 13, ob. AZP 32-30/6,
- 352. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 14, ob. AZP 32-30/7,
- 353. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 15, ob. AZP 32-30/8,
- 354. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 16, ob. AZP 32-30/9,
- 355. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 17, ob. AZP 32-30/10,
- 356. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 18, ob. AZP 32-30/11,
- 357. DROŻYSKA MAŁE stan. 1, ob. AZP 32-30/12,
- 358. DROŻYSKA MAŁE stan. 4, ob. AZP 32-30/15,
- 359. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 22, ob. AZP 32-30/38,
- 360. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 23, ob. AZP 32-30/39,
- 361. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 24, ob. AZP 32-30/40,
- 362. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 25, ob. AZP 32-30/41,
- 363. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 26, ob. AZP 32-30/42,
- 364. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 27, ob. AZP 32-30/43,
- 365. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 29, ob. AZP 32-30/45,
- 366. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 30, ob. AZP 32-30/46,
- 367. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 31, ob. AZP 32-30/47,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

- 368. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 32, ob. AZP 32-30/48,
- 369. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 33, ob. AZP 32-30/49,
- 370. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 34, ob. AZP 32-30/50,
- 371. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 35, ob. AZP 32-30/51,
- 372. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 37, ob. AZP 32-30/53,
- 373. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 36, ob. AZP 32-30/52
- 374. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 38, ob. AZP 32-30/54
- 375. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 39, ob. AZP 32-30/55,
- 376. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 40, ob. AZP 32-30/56,
- 377. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 42, ob. AZP 32-30/58
- 378. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 43, ob. AZP 32-30/59,
- 379. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 45, ob. AZP 32-30/61,
- 380. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 46, ob. AZP 32-30/62,
- 381. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 47, ob. AZP 32-30/63,
- 382. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 48, ob. AZP 32-30/64,
- 383. KUJAN MAŁY stan. 6, ob. AZP 32-30/65,
- 384. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 3, ob. AZP 32-29/34,
- 385. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 4, ob. AZP 32-29/35,
- 386. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 5, ob. AZP 32-29/36,

33. Strefa Nr 33.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 33:

- 387. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 1, ob. AZP 32-29/32,
- 388. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 2, ob. AZP 32-29/33,
- 389. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 6, ob. AZP 32-29/37,
- 390. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 7, ob. AZP 32-29/38,
- 391. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 8, ob. AZP 32-29/39,

34. Strefa Nr 34.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 34:

- 392. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 19, ob. AZP 32-30/35,
- 393. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 20, ob. AZP 32-30/36,
- 394. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 21, ob. AZP 32-30/37,

35. Strefa Nr 35.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 35:

- 395. DROŻYSKA ŚREDNIE stan. 1, ob. AZP 32-29/23,
- 396. DROŻYSKA ŚREDNIE stan. 2, ob. AZP 32-29/24,

36. Strefa Nr 36.

a. Wykaz stanowisk w strefie Nr 36:

- 397. GŁOMSK stan. 49, ob. AZP 30-30/55,
- 398. GŁOMSK stan. 50, ob. AZP 30-30/56,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

B. POJEDYNCZE STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE- zlokalizowane poza strefami

1. DROŻYSKA ŚREDNIE stan. 3, ob. AZP 32-29/25,
2. DROŻYSKA WIELKIE stan. 14, ob. AZP 32-30/1
3. ŚMIARDOWO MAŁE stan. 3, ob. AZP 32-30/14
4. KUJAN stan. 7, ob. AZP 32-30/34
5. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 28, ob. AZP 32-30/44
6. ŚMIARDOWO ŻŁOTOWSKIE stan. 44, ob. AZP 32-30/60
7. GŁOMSK stan. 2, ob. AZP 31-30/2
8. NOWE ZAKRZEWO stan. 12, ob. AZP 31-30/47
9. DROŻYSKA WIELKIE stan. 1, ob. AZP 31-30/48
10. DROŻYSKA WIELKIE stan. 2, ob. AZP 31-30/49
11. DROŻYSKA WIELKIE stan. 4, ob. AZP 31-30/51
12. ZAKRZEWO stan. 27, ob. AZP 31-30/84
13. ZAKRZEWO stan. 28, ob. AZP 31-30/85
14. ZAKRZEWO stan. 29, ob. AZP 31-30/86
15. DROŻYSKA WIELKIE stan. 9, ob. AZP 31-30/89
16. DROŻYSKA WIELKIE stan. 11, ob. AZP 31-30/91
17. DROŻYSKA WIELKIE stan. 12, ob. AZP 31-30/92
18. ZAKRZEWO stan. 33, ob. AZP 31-30/95
19. ZAKRZEWO stan. 35, ob. AZP 31-30/97
20. ZAKRZEWO stan. 36, ob. AZP 31-30/98
21. DROŻYSKA WIELKIE stan. 8, ob. AZP 31-30/55
22. OSOWIEC stan. 1, ob. AZP 31-30/120
23. PROCHY stan. 2, ob. AZP 31-29/5
24. PROCHY stan. 3, ob. AZP 31-29/6
25. PROCHY stan. 5, ob. AZP 31-29/22
26. PROCHY stan. 22, ob. AZP 31-29/77
27. PROCHY stan. 23, ob. AZP 31-29/78
28. PROCHY stan. 24, ob. AZP 31-29/79
29. PROCHY stan. 25, ob. AZP 31-29/80
30. PROCHY stan. 26, ob. AZP 31-29/81
31. NOWE ZAKRZEWO stan. 1, ob. AZP 31-29/97
32. NOWE ZAKRZEWO stan. 2, ob. AZP 31-29/98
33. NOWA WIŚNIEWKA stan. 8, ob. AZP 30-29/39
34. NOWA WIŚNIEWKA stan. 17, ob. AZP 30-29/48
35. NOWA WIŚNIEWKA stan. 18, ob. AZP 30-29/49
36. ŁUGI stan. 14, ob. AZP 30-29/70
37. STARA WIŚNIEWKA stan. 12, ob. AZP 30-29/104
38. STARA WIŚNIEWKA stan. 13, ob. AZP 30-29/105
39. STARA WIŚNIEWKA, stan. 26, ob. AZP 30-29/121
40. STARA WIŚNIEWKA stan. 36, ob. AZP 30-29/131
41. STARA WIŚNIEWKA stan. 41, ob. AZP 30-29/136

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

- 42. STARA WIŚNIEWKA stan. 43, ob. AZP 30-29/138
- 43. STARA WIŚNIEWKA stan. 66, ob. AZP 30-29/170
- 44. GŁOMSK stan. 51, ob. AZP 30-30/57
- 45. GŁOMSK stan. 52, ob. AZP 30-30/58
- 46. GŁOMSK stan. 53, ob. AZP 30-30/59
- 47. GŁOMSK stan. 54, ob. AZP 30-30/60
- 48. GŁOMSK stan. 62, ob. AZP 30-30/68
- 49. CZERNICE stan. 49, ob. AZP 30-30/81
- 50. WERSK stan. 11, ob. AZP 31-31/66
- 51. WERSK stan. 12, ob. AZP 31-31/68
- 52. NOWA WIŚNIEWKA stan. 28, ob. AZP 30-29/169
- 53. STARA WIŚNIEWKA stan. 62, ob. AZP 30-29/158

3.5.3. Wykaz stanowisk o własnej formie krajobrazowej.

Na terenie gminy nie zarejestrowano stanowisk archeologicznych o własnej formie krajobrazowej.

3.5.4. Zestawienie liczbowe zewidencjonowanych stanowisk archeologicznych łącznie z ich funkcją oraz krótką analizą chronologiczną (opis koncentracji stanowisk archeologicznych - uwarunkowania fizjograficzne).

Poniższa tabela prezentuje zasoby archeologicznego dziedzictwa kulturowego na terenie gminy Zakrzewo sporządzona na podstawie Gminnej Ewidencji Zabytków Archeologicznych Gminy Zakrzewo.

<i>Gmina Zakrzewo. Kategorie faktów osadniczych w obrębie stanowisk</i>				
Grodziska	Cmentarzyska	Osady	Inne	ogólna ilość stanowisk archeologicznych
-	14	437	4	455

Podstawową i wiodącą metodą ewidencjonowania stanowisk archeologicznych jest ogólnopolski program badawczo - konserwatorski Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). Systematyzuje dotychczasowy zasób wiedzy o rozpoznaniu archeologicznym terenu, poprzez obserwację archeologiczną terenu oraz uwzględnianie informacji zawartych w archiwach, zbiorach muzealnych, instytucjach i publikacjach. Należy jednak pamiętać, że zbiór dokumentacji AZP, reprezentujący ewidencję zasobów archeologicznych, jest otwarty i ciągle uzupełniany w procesie archeologicznego rozpoznania terenu. Do zbioru włączane są informacje o wszystkich sukcesywnie odkrywanych reliktach przeszłości niezależnie od charakteru badań, a także wszystkie bieżące informacje weryfikujące lub uzupełniające dotychczasowe dane. W ten sposób dokumentacja stanowisk archeologicznych utworzona metodą AZP jest źródłem najbardziej aktualnej wiedzy o terenie.

Według podziału fizycznogeograficznego J. Kondrackiego, obszar Gminy położony jest w obrębie: podprovincji Pobrzeże Południowobałtyckiego – w obrębie mezoregionów: pojezierza południowo pomorskiego „Dolina Gwdy” i „Pojezierze Krajeńskie”.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

Cechą specyficzną podprovincji Pobrzeże Południowobałtyckie jest położenie w granicach zasięgu ostatniego zlodowacenia, z czego wynikają dalsze konsekwencje zarówno geomorfologiczne, hydrograficzne jak i glebowe. Krajobrazy naturalne należą tu do dwóch rodzajów: młodo-glacialnego i dolinnego. W ramach tego pierwszego wyróżniamy krajobrazy: pagórkowate pojezierne, równinno – morenowe i sandrowo – pojezierne; drugiego: tarasów z wydmami i zalewowych den dolinnych.

Osadnictwo pradziejowe w gminie Zakrzewo obejmuje stoki i krawędzie terenów obrębnie doliny zalewowej rzeki Głomi i jej różnorodnych dopływów. Koncentruje się również w obrębnie terasy dennej od Śmiardowa Złotowskiego do Drożysk Średnich. Stanowiska archeologiczne zlokalizowane są na terasach nadzalewowych i wyższych w obrębnie rozlewisk w okolicach wsi Stara Wiśniewka, Ługi i Czernice. Najstarsze ślady pochodzą z epoki kamienia- obozowiska w Starej Wiśniewce(Stara Wiśniewka- stan.25,26,52). Wśród punktów osadniczych pochodzących z okresu neolitu i epoki brązu szczególną wartość reprezentują osady w Ługach(Ługi, stan.7), w Starej Wiśniewce i Czernicach (Stara Wiśniewka, stan. 44,45, Czernice, stan. 22,24). Uwagę zwracają również osady i cmentarzyska ludności kultury łużyckiej i pomorskiej w okolicach Nowej Wiśniewki(Nowa Wiśniewka, stan.8), Starej Wiśniewki (Stara Wiśniewka, stan. 25,26,63), Prochach(Prochu, stan. 26,28,299,1,3). Koncentracja osadnictwa wczesnośredniowiecznego występuje w rejonie Starej Wiśniewki, co wiąże się z powstaniem tej wsi (Stara Wiśniewka, stan.16,21,22).

Pierwsze ślady kultury wschodnioeuropejskiej, znalezione w 1930 r. na terenie Zakrzewa pochodzą z ok. 600 r. przed Ch. Są to popielnice cmentarne służące przechowywaniu popiołów zmarłych. Świadczą one o istnieniu zakrzewskiej osady już w epoce wczesnego żelaza.

Ochrona stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych przy inwestycjach związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, powinna mieć swoje odbicie w ujmowaniu zagadnień związanych z ochroną zabytków w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowaniu zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach właściwego konserwatora zabytków.

4. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

4.1. Stan zachowania zabytków nieruchomych, ruchomych i dziedzictwa archeologicznego

Stan zachowania obiektów zabytkowych w gminie Zakrzewo przedstawia poniższa tabela.

Lp.	ZABYTEK	STAN ZACHOWANIA
1	Kościół p.w. św. Marii Magdaleny w Zakrzewie	dobry
2	Dom Polski- Zakrzewski Domu Kultury w Zakrzewie	dobry
3	Kościół p.w. św. Marcina w Starej Wiśniewce	dobry
4	Kościół p.w. św. Michała Archaniola w Głomsku	dobry
5	Kościół ewangelicki w Drożyskach Wielkich	dobry
6	Nieruchomość nr 28 w Starej Wiśniewce	dobry

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

7	Park dworski w Kujaniu	zły
---	------------------------	-----

Kościół p.w. Św. Marii Magdaleny w Zakrzewie jest w dobrym stanie technicznym. Ściany zewnętrzne wykonano z granitu łamanego. Kruchty, kaplica, zakrystia, opaski okienne są murowane z cegły o wążku krzyżowym. Wnętrze nakryte jest drewnianym, płaskim stropem. Więźba dachowa jest drewniana. Od 1992 r. dach pokryty jest blachą miedzianą ciętą. Kościół posiada okna witrażowe, z szybami oprawionymi w olów, w nawie ze scenami z Różańca św., w prezbiterium i kaplicy figuralne.

Kościół orientowany z nawą na rzucie prostokąta, z kwadratową wieżą od zachodu. Do bocznych ścian wieży przylegają prostokątne kruchty.

Na początku lat 80-tych wykonano centralne ogrzewanie. Wykonanie piwnicy – kotłowni spowodowało zmianę stosunków wodnych i znaczne zawilgocenie ścian nawy i korpusu zachodniego, co powoduje niszczenie malowideł ściennych.

Fundamenty są znacznie zawilgocone, uszkodzone cegły oddzielające fundament od ściany nawy. Ściany są silnie zawilgocone i brak jest izolacji poziomej. Stropy są w dobrym stanie. Jeżeli chodzi o wyposażenie to wskazana jest jego dalsza konserwacja.

Szczegółowy stan techniczny budynku Domu Polskiego jest następujący:

- fundamenty kamienno – betonowe w dobrym stanie technicznym bez oznak pęknięć i osiadania,
- mury zewnętrzne w dobrym stanie technicznym bez spękań, wyboczeń i oznak osiadania,
- ściana wewnętrzna nośna w dobrym stanie technicznym bez zarysowań i oznak osiadania oraz wybočenja,
- mury poddasza w dobrym stanie technicznym bez oznak zarysowań oraz wyboczeń,
- dach o konstrukcji drewnianej bez oznak wygięć konstrukcji i uszkodzeń elementów drewnianych od szkodników drewna, ocieplony, nowe pokrycie dachowe,
- posadzka piwnicy wyremontowana,
- instalacja elektryczna w dobrym stanie technicznym,
- instalacja wodociągowa bez zarzutu,
- częściowo wymieniona instalacja kanalizacyjna,
- schody na poddasze drewniane w dobrym stanie technicznym do dalszego użytkowania,
- stolarka okienna i drzwiowa w dobrym stanie,
- obróbki blacharskie murów ogniowych uszkodzone, wymagające wykonania remontu lub montażu nowych,
- rynny i rury spustowe w dobrym stanie,
- tynki zewnętrzne i wewnętrzne w dobrym stanie technicznym,
- ścianki działowe z desek – wykonać nowe,
- oświetlenie wewnętrzne bez zarzutu,
- elementy drewniane stropu w dobrym stanie
- scena w Sali Rodła- nowa
- system klimatyzacji w Sali Rodła- nowy

Stan kościoła p.w. św. Marcina w Starej Wiśniewce oceniany jest na dobry. W 2019 r. zakończyły się prace konserwatorsko-restauratorskie. W roku 2020 r. został przeprowadzony

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

remont podłogi i wymienione zostały ławki, co znacząco przyczyniło się do poprawy zarówno estetyki, jak i funkcjonalności wnętrza świątyni.

Ściany, fundamenty, strop i konstrukcja dachowa kościoła p.w. Św. Michała Archanioła w Głomsku jest w dobrym stanie. Wskazane jest przełożenie lub wymiana pokrycia dachowego. Występują ubytki w kalenicy, okapach i połaciach.

Fundamenty kościoła ewangelickiego w Drożyskach Wielkich są w dobrym stanie. Ściany zewnętrzne również, ale w elewacji północnej jest pęknięcie przy koronie muru. Po przeprowadzonych pracach ściany te zostały naprawione, a wtórne otwory zamurowane ceglami. Występujące blendy okienne były pierwotnym zamysłem i nie stanowią zamurowanych otworów okiennych. Zniszczone elementy konstrukcji dachu wymienione. Odbudowano konstrukcję górnej części wieży a więźba dachowa nad kościołem jest pierwotna z małymi uzupełnieniami głównie w strefie wieżowej. Dach kościoła jest pokryty dachówką ceramiczną, założone są rynny dachowe i spustowe, wieża całkowicie zrekonstruowana. Wszystkie okna w kościele są zamontowane oraz drzwi główne i drzwi do zakrystii. Sufit nawy i prezbiterium naprawione. Sufit obłożony nowymi deskami i odmalowany. Na ścianach nawy, prezbiterium i zakrystii położone są tynki. W całym kościele wykonano posadzkę ceglana. W roku 2023 schody zostały odrestaurowane i są w stanie bardzo dobrym. Wyposażenie zasadniczo nie jest zachowane za wyjątkiem chóru.

Stan techniczny domu nr 28 w Starej Wiśniewce jest następujący:

- pokrycie dachu wymienione na nową dachówkę zakładkową,
- nowe kominy,
- wymienione drzwi i okna,
- nowa instalacja elektryczna i wodna,
- fundamenty w dobrym stanie,
- nowe tynki wewnętrzne,
- tynki zewnętrzne do wymiany,
- dostawiono werandę i podzielono budynek na dwa niezależne mieszkania – zgodnie z projektem zatwierdzonym przez konserwatora i udzielonym pozwoleniem.

Stan zachowania parku dworskiego w Kujanie jest oceniany, jako zły. Ma zatarty układ kompozycyjny na skutek dewastacji w latach poprzednich. Park jest zarośnięty samosiejami. Poszyty są nadmiernie rozrośnięte. Występują uschnięte drzewa i konary. Na jego obszarze praktycznie wcale nie prowadzi się prac pielęgnacyjnych i porządkowych.

4.2. Stan zachowania dziedzictwa archeologicznego oraz istotne zagrożenia dla zabytków archeologicznych.

W myśl art. 6 pkt 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wszystkie zabytki archeologiczne - bez względu na stan zachowania podlegają ochronie i opiece.

Aktualnie zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych są inwestycje budowlane i przemysłowe, nielegalna eksploatacja żwirowni. Istotne zagrożenie dla zachowania substancji zabytkowej stanowisk archeologicznych zlokalizowanych w obrębie pól uprawnych stanowi głęboka orka. Niektóre zagrożenia pojawiły się w ciągu ostatnich lat, jak na przykład działalność tzw. poszukiwaczy skarbów z wykrywaczami metali, których rozmiarów nie potrafimy ocenić. Działalność ta szczególnie zagraża cmentarzyskom zlokalizowanym na terenie gminy. Wiele zagrożeń wynika z przyspieszonego rozwoju gospodarczego - jak już wspomniano użycie

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

ciężkiego sprzętu w rolnictwie, rozwój budownictwa, budowa dróg. A zatem podstawowym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych są wszelkie inwestycje związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, które wymagają prowadzenia prac ziemno-budowlanych.

Zagrożeniem dla dziedzictwa archeologicznego jest też rozwój turystyki zwłaszcza nad rzekami, jeziorami i w obszarach leśnych. Tereny te atrakcyjne pod względem rekreacyjnym obecnie, często były również okupowane przez ludzi w pradziejach i wczesnym średniowieczu. Dostęp do wody, który stanowił podstawę egzystencji osadniczej umożliwiał tworzenie niezwykle licznych osad o metryce sięgającej od epoki kamienia po czasy nowożytne.

4.3. Obszary największego zagrożenia dla zabytków w gminie.

a) nieruchomości

Gmina Zakrzewo oprócz pojedynczych, cząstkowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego nie posiada ogólnego planu będącego prawem miejscowym. Fakt ten z punktu widzenia ochrony konserwatorskiej jest istotnym zagrożeniem dla zabytków nieruchomości figurujących w ewidencji WWKZ. Bowiem ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego gminy jest jedną z czterech form ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Pozostałe - wpis do rejestru zabytków, dotyczy nielicznej grupy obiektów w gminie Zakrzewo, zaś uznanie za pomnik historii i utworzenie parku kulturowego, obecnie gminy nie dotyczy. Brak szczegółowych zapisów dotyczących ochrony historycznych założeń ruralistycznych, zespołów folwarcznych, cmentarzy i parków niewpisanych do rejestru zabytków oraz pojedynczych obiektów architektury spowodować może nieodwracalne, daleko idące przekształcenia przestrzenne, kubaturowe, materiałowe oraz architektoniczne krajobrazu kulturowego gminy. Dlatego też przy tworzeniu planów zagospodarowania przestrzennego gmina będzie uwzględniała historyczne założenia ruralistyczne i określała w nich obszar podlegający ochronie konserwatorskiej.

Najbardziej zagrożony pod względem konserwatorskim obszar stanowią cmentarze. Na terenie gminy występuje 19 cmentarzy, w tym 4 rzymsko-katolickie, 10 ewangelickich, 2 katolicko-ewangelickie i 3 katolickie. Dwa cmentarze rzymsko - katolickie są czynne, a pozostałe są już nieczynne. 4 obiekty stanowią własność parafii rzymsko - katolickiej, 13 jest własnością gminy i jeden cmentarz stanowi własność Skarbu Państwa. Cmentarze te w przeważającej większości nie są zagospodarowane, więc ulegają postępującej degradacji. Wiele z nich jest nieogrodzonych, stąd pozostałości starych nagrobków i metalowych krat z uwagi na łatwy dostęp oraz na zarośnięcie samosiejkami i licznymi krzewami są zagrożone kradzieżą. W trakcie obowiązywania dotychczasowego Programu, udało się zagospodarować dwa gminne cmentarze. Pierwszy znajduje się w Zakrzewie przy promenadzie, a drugi w miejscowości Czernice.

Jeden z czynnych cmentarzy, znajdujący się w Zakrzewie, jest prawie zapełniony i podjęto działania zmierzające do jego powiększenia. Gmina opracowała plan zagospodarowania przestrzennego dla tej części Zakrzewa, wykupiła grunty i działania w celu utworzenia cmentarza komunalnego w Zakrzewie zostały zakończone w roku 2021. Nowy cmentarz w Zakrzewie obejmuje obszar około pół hektara i jest położony nieopodal już istniejącego cmentarza parafialnego.

Zagrożone pod względem konserwatorskim są także pomniki pamięci narodowej, krzyże i kapliczki przydrożne. Brak ewidencji tychże dóbr kultury może spowodować ich degradację.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

W związku z tym dla ochrony tych dóbr najważniejszym zadaniem będzie sporządzenie odpowiedniej ewidencji oraz ocena stanu utrzymania tych obiektów.

b) ruchomych

W stosunku do najcenniejszych zabytków ruchomych w gminie największym zagrożeniem jest niewłaściwy montaż instalacji elektrycznej narażający obiekt jak i jego wyposażenie na pożar. Zużyta, uszkodzona lub niewłaściwie założona instalacja elektryczna narażająca sam budynek, jak i jego wyposażenie na pożar, a także brak odpowiedniego zabezpieczenia przeciwpożarowego i antywłamaniowego.

c) archeologicznych

Największym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz nawarstwień kulturowych na terenie gminy Zakrzewo, są jak już wspomniano wcześniej, wszelkie inwestycje związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, które wymagają prowadzenia szerokopłaszczyznowych prac ziemno-budowlanych. W latach obowiązywania Programu planuje się zrealizować następujące inwestycje stanowiące zagrożenie dla zabytków archeologicznych:

Rozbudowa części drogi gminnej nr 104029P - ul. Złotowska w miejscowości Zakrzewo, przebudowa drogi w Drożyskach Wielkich i budowa kanalizacji sanitarnej na ul. Kujawskiej w Zakrzewie, przebudowa drogi gminnej nr 104027P ul. Sikorskiego położonej w miejscowości Zakrzewo.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych oraz pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych niezbędne jest uzgadnianie oraz wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich określonych przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Ochrona stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych ma odbywać się przede wszystkim poprzez:

- respektowanie wyznaczonych stref ochrony stanowisk archeologicznych na załącznikach graficznych przy sporządzaniu dokumentów planistycznych
- wprowadzenie zapisu zapewniającego prawidłową ochronę archeologicznego dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych, układów ruralistycznych, założeń pałacowo-parkowych, zabytkowych cmentarzy, obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w ewidencji zabytków: „Prace inwestycyjne, w tym ziemne związane z budownictwem i zagospodarowaniem terenu, w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych, wymagają uzgodnienia z WUOZ, który określi warunki realizacji inwestycji.”

4.4 Uwarunkowania wynikające ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy.

Studium zostało przyjęte uchwałą nr XXXI/193/98 Rady Gminy Zakrzewo z dnia 27.02.1998 r. w sprawie uchwalenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Na terenie gminy Zakrzewo nie ma obszarów o znaczących uwarunkowaniach historycznych. Istotą przekształceń obszarów zurbanizowanych jest zachowanie właściwej skali zabudowy oraz nieprzekształcanie obiektów zabytkowych.

Przekształcenia historycznie zabudowanej przestrzeni muszą być prowadzone z zachowaniem następujących warunków:

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

- 1) nieprzekształcania formy architektonicznej obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków,
- 2) przekształcanie obiektów objętych ochroną konserwatorską za pisemną zgodą Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i z zachowaniem wartości zabytkowych obiektów,
- 3) zachowanie historycznych linii zabudowy oraz układów urbanistycznych wsi Zakrzewo, Głomsk i Stara Wiśniewka,
- 4) zabudowywanie obszarów przeznaczonych pod zabudowę obiektami o skali i formie architektonicznej spójnej z zabudową historyczną,
- 5) ustalanie w decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego standardów zabudowy zbliżonych do występujących na danym obszarze; powyższe winno dotyczyć skali zabudowy oraz wielkości działek,
- 6) ustalenie maksymalnej wysokości dla całej gminy nie wyższej niż III kondygnacje z dachem stromym tzn. obiektów piętrowych z poddaszem użytkowym.

Stosowanie powyższych zasad oraz przyjętych w studium kierunków zagospodarowania przestrzennego pozwoli na zachowanie równowagi przestrzennej pomiędzy obszarami zabudowanymi i środowiskiem przyrodniczym.

Posiadane studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy nie uwzględnia obszarów archeologicznych.

4.5 Uwarunkowania wynikające z planu zagospodarowania przestrzennego.

Gmina nie posiada ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego. Są uchwalone plany szczegółowe dotyczące miejscowości Drożyska Małe, Drożyska Wielkie, Kujan, Śmiardowo Zł, Zakrzewo, które nie zawierają zapisów dotyczących ochrony zabytków i dziedzictwa archeologicznego.

4.6. Uwarunkowania wynikające z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej

Na terenie gminy Zakrzewo jedynymi obiektami stanowiącymi pomniki przyrody są drzewa:

- 1 dąb szypułkowy o obwodzie 300 cm rosnący poziomo nad strumykiem łączącym jezioro Borówno z Wierzchołkiem,
- grupa 4 drzew położonych w parku w Kujanie: 1 dąb o obwodzie 500 cm, 1 lipa drobnolistna o obwodzie 420 cm i 2 jesiony o obwodach 596, 370, 355 i 368 cm,
- grupa drzew w Zakrzewie w rejonie kościoła: 2 dęby o obwodzie 420 i 390 cm, 1 lipa drobnolistna o obwodzie 470 cm oraz 1 klon o obwodzie 300 cm.
- 1 dąb szypułkowy o obwodzie 710 cm i wysokości 30 m oraz 1 wiąz o obwodzie 377 cm i wysokości 28 m w miejscowości Prochy,
- 1 buk zwyczajny o obwodzie 370 cm i wysokości 27 m w leśnictwie Kujan (oddział 1407),
- 1 sosna pospolita „Królowa Pomorza” o obwodzie 330 cm i wysokości 32 w leśnictwie Wierzchołek (oddział 54b).
- grupa 2 drzew - dąb i wiąz o obwodach 525 cm i wysokości 27 m i 792 cm, wysokość 24 m - rosnące w miejscowości Prochy,
- drzewo na stoku doliny rzeki Głomii – dąb szypułkowy o obwodzie 594 cm i wysokości 25,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

- użytek ekologiczny, torfowisko przejściowe z lasami bagiennymi „Starowiśniewski mszar”,
- Dolina Łobzonki i Bory Kujañskie Obszar obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych,
- lipa drobnolistna o obwodzie 421 cm i wysokości 21 m, rosnąca na terenie leśnym,
- wiąz szypułkowy o obwodzie 380 cm i wysokości 22 m, rosnąca na terenie leśnym,
- dąb szypułkowy „Strażnik Pamięci” o obwodzie 495 cm i wysokości 27 m, wiek ok 216 lat, rosnący na nieczynnym cmentarzu w Kujanie,
- dąb szypułkowy „Wigura”, o obwodzie 308 cm i wysokości 31 m, wiek ok. 196 lat, rosnący na uprawie leśnej w Śmiardowie Zł.,
- dąb szypułkowy „Żwirko” o obwodzie 324 cm i wysokości 31 m, wiek ok. 196 lat, rosnący na powierzchni po wyciętym drzewostanie w Leśnictwie Kujan,
- dąb szypułkowy „Stefan” o obwodzie 361 cm i wysokości 25 m, wiek ok. 176 lat, rosnący przy drodze leśnej w Drożyskach Wielkich - Leśnictwo Łączyń,
- modrzew europejski o obwodzie 267 cm i wysokości 37 m, wiek ok. 101 lat, rosnący przy drodze leśnej w miejscowości Kujan - gmina Zakrzewo, na obszarze Leśnictwa Potok,
- dąb bezszypułkowy „Jan” o obwodzie 333 cm i wysokości 32 m, rosnący przy zachodnim brzegu jeziora Borówno w miejscowości Kujan,
- dąb bezszypułkowy „Piotr” o obwodzie 320 cm i wysokości 32 m, wiek ok. 246 lat, rosnący przy zachodnim brzegu jeziora Borówno w Kujanie,
- dąb szypułkowy „Bogdan”, o obwodzie 424 cm i wysokości 28 cm, wiek ok. 205 lat, rosnący na skraju drzewostanu przy granicy z łąkami w miejscowości Kujan,
- buk pospolity „Generał Józef Haller” o obwodzie ok. 324 cm i wysokości 30 m, rośnie w litym drzewostanie sosnowym w miejscowości Kujan,
- buk pospolity o obwodzie 336 cm i wysokości 30 m, wiek ok. 176 lat, rośnie w drzewostanie w miejscowości Kujan,
- dąb bezszypułkowy im. ks. dr. Bolesława Domańskiego o obwodzie 390 cm i wysokości 36 m, wiek ok 246 lat, rośnie w drzewostanie zlokalizowanym przy wschodnim brzegu jeziora Borówno -w miejscowości Kujan,
- dąb bezszypułkowy „Józef” o obwodzie 390 cm i wysokości 36 m, wiek ok 247 lat, rośnie przy środkowej łące w drzewostanie zachowawczym zlokalizowanym przy wschodnim brzegu jeziora Borówno,
- dąb bezszypułkowy o obwodzie 364 cm i wysokości 33 m, wiek ok 246 lat, rośnie przy drzewostanie zachowawczym zlokalizowanym przy wschodnim brzegu jeziora Borówno w miejscowości Kujan,
- dąb bezszypułkowy „Ignacy Jan Paderewski” o obwodzie 377 cm i wysokości 25 m, wiek ok. 256 lat, rośnie w drzewostanie zachowawczym zlokalizowanym przy wschodnim brzegu jeziora Borówno w miejscowości Kujan,
- dąb bezszypułkowy o obwodzie 407 cm i wysokości 32 m bezszypułkowy o obwodzie 407 cm i wysokości 2 m, wiek ok. 256 lat, rośnie w drzewostanie zachowawczym zlokalizowanym przy wschodnim brzegu jeziora Borówno w miejscowości Kujan

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

- dąb szypułkowy (*Quercus robur*) o obwodzie pnia mierzonym na wysokości 130 cm wynoszącym 365 cm i wysokości około 25 m, rosnącym na terenie nieruchomości o nr ewidencyjnym 357/2 obręb geodezyjny Zakrzewo stanowiącej mienie komunalne gminy Zakrzewo, położonej na terenie Gmina Zakrzewo, Powiat Złotowski, wiek drzewa określa się na około 195 lat, nazwa własna drzewa „Józef”

4.7. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zabytków archeologicznych

W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu należy ujmować zagadnienia związane z ochroną zabytków archeologicznych w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektować zapisy dotyczące ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Należy również uwzględniać zabytki archeologiczne ujęte w gminnej ewidencji zabytków na załącznikach graficznych przy sporządzaniu dokumentów planistycznych gminy, a także uwzględniać przez inwestorów wytycznych dotyczących ochrony dziedzictwa archeologicznego określonych w decyzjach i opiniach wojewódzkiego konserwatora zabytków.

5. CELE PROGRAMU (art. 87 ustawy o ochronie zabytków)

Program ma na celu:

- 1) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 2) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 3) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 4) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 5) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 6) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

6. KIERUNKI DZIAŁAŃ DLA REALIZACJI PROGRAMU

6.1 Uaktualnienie gminnej ewidencji zabytków

6.1.1 Uaktualnienie Gminnej Ewidencji Zabytków

- 1) planowe i konsekwentne realizowanie zadań samorządowych w zakresie ochrony zabytków,
- 2) dokonanie przeglądu obiektów objętych ochroną konserwatorską,
- 3) uzupełnianie i weryfikowanie istniejącej ewidencji zabytków archeologicznych poprzez włączane informacje, uzyskiwane od WWKZ, o wszystkich sukcesywnie odkrywanych

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

reliktach przeszłości, niezależnie od charakteru badań, oraz na podstawie uzyskiwanych wyników badań weryfikacyjnych AZP,

6.1.2. Inwentaryzacja obiektów zabytkowych

- 1) ustalenie szczegółowej lokalizacji obiektów z podaniem nr działek geodezyjnych obiektów objętych ewidencją,
- 2) wprowadzenie do ewidencji zmian powstałych w wyniku rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów,
- 3) zinwentaryzowanie kapliczek, krzyży, pomników i określenie ich stanu technicznego.

6.1.3. Oznakowanie obiektów zabytkowych i określenie zasad ich udostępniania

- 1) wprowadzenie oznakowania na drogach gminnych, w celu ułatwienia dojazdu do obiektów zabytkowych,
- 2) ustalenie z właścicielami obiektów zabytkowych zasad ich udostępniania do zwiedzania.

6.1.4. Podejmowanie działań w zakresie odnowy zabytków

- 1) informowanie podmiotów mających tytuł prawny do zabytku o możliwościach pozyskania środków finansowych na odnowę zabytków,
- 2) pomoc właścicielom obiektów zabytkowych w tworzeniu wniosków aplikacyjnych o środki na odnowę zabytków,
- 3) współpraca z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w zakresie podejmowania prac remontowych przy zabytkach w zakresie wyglądu zewnętrznego, a więc pokryć dachowych, wymiany stolarek okiennych i drzwiowych, remontów elewacji, dobudów i rozbudów tych obiektów.

6.1.5. Promocja zabytków Gminy Zakrzewo

- 1) udostępnianie turystom obiektów zabytkowych poprzez zamieszczanie informacji na stronie internetowej i w prasie lokalnej o zabytkach w gminie, możliwości ich zwiedzania indywidualnie lub grupowo, zasadach ich udostępniania.
- 2) gromadzenie materiałów archiwalnych, dotyczących obiektów zabytkowych,
- 3) publikacja zdjęć oraz informacji na temat obiektów zabytkowych na stronie internetowej Urzędu Gminy Zakrzewo,
- 4) wspieranie wydawnictw obejmujących zagadnienia związane z historią Gminy oraz ochroną dóbr kultury.

6.1.6. Kontrola użytkowania obiektów objętych ochroną konserwatorską

1. przestrzeganie zakazów i nakazów obowiązujących w strefach ochrony konserwatorskiej,
2. dopasowanie współczesnych programów mieszkalno-usługowych do historycznej funkcji obiektów zabytkowych, poprzez adaptację, rozbudowę oraz przebudowę.

Na podstawie istniejącej ewidencji wojewódzkiej, zarządzeniem nr 23.2013 z dnia 10 września 2013 r. została założona Gminna Ewidencja Zabytków Nieruchomych gm. Zakrzewo w postaci kart adresowych, a także zarządzeniem nr 24.2013 Wójta Gminy Zakrzewo z dnia 10 września 2013 r. została założona Gminna Ewidencja Zabytków Archeologicznych Gminy

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

Zakrzewo. Podczas sporządzania GEZ wykonano karty adresowe dla obiektów tzw. małej architektury łącznie z inwentaryzacją fotograficzną oraz szczegółową lokalizacją.

Gmina nawiązała współpracę z właścicielami obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji poprzez rozpowszechnianie wśród nich informacji na temat zasad konserwatorskich, zasad etyki i profilaktyki konserwatorskiej, aktywne zachęcanie sektora prywatnego do zagospodarowywania obiektów zabytkowych. Ponadto będzie zbierała od nich informacje na temat przeprowadzonych remontów, co będzie odnotowywane w kartach tych obiektów.

W celu ochrony stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych podczas inwestycji związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, ważne jest określenie zasad ochrony zabytków archeologicznych, wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w gminnej ewidencji zabytków, w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowanie przez inwestorów wymogów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych określonych w opiniach i decyzjach Wielkopolskiego Konserwatora Zabytków.

Rada Gminy w drodze odrębnej uchwały określiła zasady udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, jest to uchwała nr IX.73.2019 Rady Gminy Zakrzewo z dnia 27 czerwca 2019 r. w sprawie zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków.

6.2. Poprawa stanu zachowania zabytkowych cmentarzy (figurujących w wojewódzkiej ewidencji zabytków)

Gmina Zakrzewo podejmie próbę rozwiązania problemu nieczynnych cmentarzy. W pierwszej kolejności przystąpi do ich uporządkowania. We współpracy ze szkołami podstawowymi z terenu gminy będzie prowadziła akcje oczyszczania terenu cmentarzy poprzez zbieranie śmieci i grabienie liści. We własnym zakresie dokona także wycinki samosiewów i usunięcia krzaków.

Poprawa stanu zachowania cmentarzy będzie realizowana także poprzez ustalenie w planach zagospodarowania przestrzennego docelowych funkcji cmentarzy poprzez wyszczególnienie, które (najlepiej zachowane z licznymi nagrobkami) pozostaną cmentarzami i objęte zostaną programem rewitalizacji na miarę możliwości finansowych gminy, a które stanowić będą tereny zieleni urządzonej bądź pozostałości po cmentarzach z zachowaniem starodrzewia i ewentualnym zgrupowaniem pozostałości nagrobków w jednym miejscu cmentarza w formie miejsca pamięci lub lapidarium. Co do cennych zachowanych nagrobków i pozostałych elementów cmentarzy zostanie przeprowadzona inwentaryzacja fotograficzna i opisowa we współpracy z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków.

6.3. Rozpoznanie perspektyw tworzenia parków kulturowych na terenie gminy

Na terenie Gminy Zakrzewo nie przewiduje się tworzenia parków kulturowych.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

6.4. Określenie sposobu realizacji poszczególnych celów Programu zawartych w punkcie 5.

6.4.1. Obiekty zabytkowe stanowiące własność gminy Zakrzewo

Obiektem wpisanym do rejestru zabytków stanowiącym własność gminy Zakrzewo jest jedynie Dom Polski – Centrum Idei Rodła w Zakrzewie. W latach 2009-2012 przeprowadzono gruntowny remont budynku, który obejmował wykonanie ocieplenia budynku i elewacji zewnętrznej, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, częściową wymianę instalacji kanalizacyjnej, wymianę pieca i remont kotłowni, remont budynku gospodarczego i dziedzińca oraz ocieplenie dachu drugiego budynku. Zagospodarowano również dziedzińiec wraz z ogrodem przy Domu Polskim. Obecnie trwają przygotowania do renowacji znajdujących się w sali Rodła, cennych malowideł (fresków) autorstwa Janiny Kłopotkiej (autorki Znaku Rodła) przedstawiających „Polski rok obrzędowy”

6.4.2. Obiekty niebędące własnością gminy Zakrzewo

Pozostałe obiekty wpisane do rejestru zabytków stanowią własność:

- kościoły - własność parafii rzymsko - katolickich
- park w Kujanie- własność Skarbu Państwa

Z uwagi na fakt, iż w/w obiekty nie są własnością gminy Zakrzewo nie mamy możliwości bezpośredniego sprawowania opieki nad tymi zabytkami, a co za tym idzie wpływania na sposób ich użytkowania. Natomiast działania pośrednie wynikające z ustawy jak również polityki gminy Zakrzewo polegać, będą na:

- prowadzeniu edukacji na poziomie szkół podstawowych na terenie Gminy w zakresie informacji o zasobie zabytków i krajobrazu kulturowego regionu oraz możliwościach ich ochrony,
- promowaniu wśród mieszkańców gminy i przybywających tu gości najcenniejszych zabytków,
- wspieraniu przy współudziale Urzędu Ochrony Zabytków poczynań związanych z właściwym utrzymaniem i zagospodarowaniem zabytków i ich otoczenia,
- określaniu przy sporządzaniu dokumentów planistycznych warunków i sposobów ochrony zabytków wpisanych do gminnej ewidencji zabytków oraz do ewidencji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- wykonanie dokumentacji fotograficznej i opisowej związanej z problematyką zabytków nieruchomych, ruchomych i archeologicznych na terenie gminy Zakrzewo (ewidencja gminna),
- pomoc gminy przy uzyskaniu dotacji.

7. PODZIAŁ NA ZADANIA

1. Bieżąca aktualizacja ewidencji dóbr kultury w gminie:
 - a. wprowadzanie, na bieżąco, zmian do GEZ wynikających z rozbiórek, modernizacji i remontów obiektów,
 - b. wprowadzenie do ewidencji zmian dotyczących stosunków własnościowych.
2. Podejmowanie działań w zakresie odnowy zabytków.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

- a. pozyskiwanie środków zewnętrznych na odnowę zabytków będących własnością gminy,
 - b. informowanie innych właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na odnowę zabytków.
3. Określenie zasad udostępniania zabytków w celach turystycznych:
- a. ustalenie z właścicielami wykazu obiektów udostępnianych w celach turystycznych,
 - b. oznakowanie obiektów udostępnianych w celach turystycznych.
4. Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego:
- a. włączenie tematyki ochrony dóbr kultury do zajęć szkolnych w szkołach podstawowych i gimnazjum prowadzonych przez gminę,
 - b. publikacja materiałów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w prasie lokalnej, w materiałach promocyjnych oraz na stronie internetowej Gminy Zakrzewo.

8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI PROGRAMU

Podmiotem formułującym Program jest samorząd gminy. Realizacja programu odbywać się będzie poprzez zespół działań władz gminy na rzecz osiągnięcia celów w nim przyjętych.

Samorząd ma oddziaływać na różne podmioty mające do czynienia z obiektami zabytkowymi, w tym także na mieszkańców, tak by wywołać ich pożądane zachowanie prowadzące do realizacji zamierzonych celów.

Zakłada się, że w realizacji Programu wykorzystane zostaną następujące grupy instrumentów: instrumenty prawne, finansowe, koordynacji, społeczne oraz instrumenty kontrolne.

1. Instrumenty prawne
 - a. dokumenty wydawane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wynikające z przepisów ustawowych,
 - b. programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
 - c. uchwalenie ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem zagadnień ochrony zabytków,
 - d. wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków z terenu gminy, które powinny być objęte ochroną prawną,
2. Instrumenty finansowe
 - a) dotacje,
 - b) uchwała w sprawie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków.
 - c) subwencje,
 - d) dofinansowania,
 - e) programy uwzględniające finansowanie z funduszy Unii Europejskiej.
3. Instrumenty koordynacji
 - a. strategię rozwoju gminy,
 - b. plany rozwoju lokalnego,
 - c. programy prac konserwatorskich,

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

- d. programy ochrony środowiska,
 - e. studia i analizy, koncepcje,
 - f. plany rewitalizacji.
4. Instrumenty społeczne
- a. edukacja kulturowa,
 - b. informacja,
 - c. współpraca,
 - d. współdziałanie z organizacjami społecznymi.
5. Instrumenty kontrolne
- a. aktualizacja bazy danych ewidencji gminnej,
 - b. monitoring stanu środowiska kulturowego.

9. MONITORING DZIAŁANIA PROGRAMU

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Wójt Gminy Zakrzewo zobowiązany jest do sporządzania, co 2 lata sprawozdania z realizacji Programu. Sprawozdanie to przedstawiane jest Radzie Gminy. Po 4 latach program powinien zostać zaktualizowany i ponownie przyjęty przez Radę Gminy. Do wykonania powyższego działania, zostanie powołany zespół koordynujący, który dokona analizy i oceni przebieg realizacji Programu, jak i przeanalizuje oraz oceni stopień uzyskanych efektów.

10. NIEKTÓRE ZEWNĘTRZNE ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Obowiązek dbania o stan zabytków ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na właścicieli i posiadaczy zabytków.

Wsparciem dla zadań z zakresu ochrony zabytków są zewnętrzne źródła dofinansowania udzielane zgodnie z obowiązującą ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:

- Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego - w ramach programów:
 - Ochrona Zabytków - celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.
 - Ochrona zabytków archeologicznych - celem programu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych.
 - Groby i cmentarze wojenne w kraju - celem programu jest wspieranie opieki nad grobami i cmentarzami wojennymi na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącymi materialne świadectwo kluczowych wydarzeń z historii Polski związanych z walką i męczeństwem, a także wspieranie prowadzenia działań naukowych upowszechniających wiedzę na temat tych wydarzeń.
 - Miejsca pamięci i trwałe upamiętnienia w kraju - celem programu jest wspieranie samorządów w zapewnianiu stabilnej opieki nad najważniejszymi miejscami pamięci, stanowiącymi materialne świadectwo wydarzeń kluczowych dla narodowej tożsamości.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY ZAKRZEWO NA LATA 2024-2027

- Rządowy Program Odbudowy Zabytków- dofinansowania zadań na ochronę zabytków i opiekę nad nimi. Środki przyznane w ramach programu przeznaczone są na finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków lub znajdującym się w ewidencji zabytków zgodnie z ustawą z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
- Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków – dotacje przyznawane są na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków na podstawie wniosków złożonych przez właścicieli, posiadaczy lub użytkowników zabytków.
- Samorząd Województwa Wielkopolskiego – budżet województwa wielkopolskiego przewiduje środki na pomoc finansową ukierunkowaną na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. Są to dotacje celowe z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych zarówno jednostkom sektora finansów publicznych jak również pozostałym jednostkom.
- Powiat Złotowski – na podstawie Uchwały Nr IX/48/2011 Rady Powiatu Złotowskiego z dnia 29.06.2011 r.; dotacja może być udzielona na nakłady konieczne do wykonania ustalonych na podstawie pozwolenia Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, określonych w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
- Fundusz Kościelny – dotacje udzielane wyłącznie na remonty i konserwacje zabytkowych obiektów o charakterze sakralnym i to tylko na wykonywanie podstawowych prac zabezpieczających sam obiekt. Z Funduszu nie finansuje się remontów i konserwacji obiektów towarzyszących, wyposażenia obiektów sakralnych oraz otoczenia świątyni, a także stałych elementów wystroju wnętrz. Podmiotami uprawnionymi do otrzymywania środków Funduszu Kościelnego są:
 - osoby prawne Kościoła Katolickiego;
 - osoby prawne innych kościołów i związków wyznaniowych działających na podstawie ustaw o stosunku Państwa do kościołów oraz związków wyznaniowych;
 - osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych wpisanych do rejestru kościołów i związków wyznaniowych, o którym mowa w art. 30 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz. U. z 2005 Nr 231, poz. 1965).
- Ponadto istnieją możliwości zdobywania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na zadania inwestycyjne i społeczne do współfinansowania z funduszy krajowych i zagranicznych Unii Europejskiej.